

ТРИЗНЕВИК = REVUE HEBDOMADAIRE = TRIDENT UKRAINIENNE

Число 32-33 (582-83) Рік вид. XIII. 22 серпня 1937 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 22 серпня 1937 року.

Загально відомо, як хвиля розстрілів і небувалої ще чистки в совітах, навіть на самих верхах правлячої совітської кліки, розляглась по всьому червоному царству сьогоднішньої Москви.

Своїм завданням ця своєрідна більшовицька операція має повне підчинення всієї московської державної машини Сталінові, як нічим необмеженому диктаторові совітської Росії, який не терпить на жадному пості особи, що могла б виявляти хоч найменшу самостійність.

Але на територіях підбитих Москвою та окупованих нею чужонаціональних землях, як Україна, Кавказ і т. д., на територіях так званих «союзних совітських республік», та жорстока сталінська міра, навіть у відношенні до своїх ближчих співробітників, має ще й іншу мету, а саме — ще більше зміцнення «єдиної невідомої» Росії совітського видання.

Бо відомо-ж, що часом і де-які комуністи із не-росіян заражаються «фашизмом», як прийнято говорити в совітах, тоб-то й у них пробуджується національне почуття, і вони часом тако-ж стають на шлях, який Москва розглядає, як противний її політиці.

При цих розстрілах і чистці на чужонаціональних територіях особливу увагу Москва уділює, розуміється, Україні.

І зараз поки-що одній че-ка відомо, скільки останнім часом знищено на совітській Україні українських «троцькистів», «шкідників» та «ухильників», між якими знаходяться й видатніші

українські комуністи, що іноді займають своє неславне, хоч і високе в совітській машині становище, і по-за межами України, навіть у самій Москві. Де-які з них тримаються, як здається, лише, винятковим мажоросійським старанням, і то всієї своєї родини. Так, наприклад, «президент» совітської України Петровський зміцнює своє становище тим, що його син командує в самій Москві першою совітською дивізією, яка являється, певно, чимсь вроді сталінської гвардії. В цьому, видертому із сучасної совітської дійсності на Україні, факті відбивається як-би вся трагедія нашого краю і весь блеф «совітської державности» України.

В той час, коли в середині совітської держави провадяться ультра-драконівські заходи для вдержання її цілости, тоді як на совітській боці так затягнуто обручі, що вони можуть тріснути від добре наміреного штовхану, — червона Москва активно виступає назовні в двох великих авантюрах. В Іспанії проти іспанців, німців та італійців, у Китаю — проти японців.

Назовні Москва ув'язалася в небезпечну груляку, розуміється, їй не під силу і яка може скінчитися лише провалом. Цей провал, однак, може мати два вигляди. Або Москва своєчасно сама вийде з боротьби, або дістане того штовхана, — і цілком необов'язково ззовні, — від якого можуть тріснути обручі совітської боки.

Ми б бажали, щоб навіть і в ліпшому для Москви випадку прийшлося би їй платити нарешті свої векселі свободою уярмлених народів, свободою України.

НА УВАГУ УКРАЇНЦЯМ, ЩО ІДУТЬ ДО ПАРИЖА НА ВИСТАВУ

На міжнародню виставу в Парижі з'їздяться люди звідусіль, чимало збирається й українців з рідного краю та з еміграції. Землякам нашим слід пам'ятати, що в чужому місті є українське культурне огнище — Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі, 41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris-9.

Телефон: TRU 53-36.

МОСКОВСЬКИЙ ТЕРОР НА ОКУПОВАНИХ ЗЕМЛЯХ І ЛІГА НАЦІЙ

За кілька тижнів, 13 вересня, має розпочатися осіння сесія Ліги Націй. Представництва поневолених Москвою націй виступлять у Женеві, очевидно, як звичайно, проти московського уряду. Вони мають виконати цього року надзвичайно поважні завдання, які випливають із тих важливих подій, що відбуваються в межах ССРСР, на окупованих совітами землях поневолених націй, в Європі і в Азії, а тако-ж подій в Іспанії і в Хінах. Європейська преса повна звісток про несамовиту вакханалію московського терору на окупованих чуженціональних землях і в самій Московщині. Те, що робиться на московській землі, є внутрішньою справою самих москвинів, хоч би московський терор почав звертатися й проти самої Московщині тому, що він не досягнув протягом двадцяти років своєї мети ані на Україні, ані на інших окупованих землях. До внутрішніх московських справ ані Ліга Націй, ані якась європейська держава не має чого втручатися. Але в першу чергу Ліга Націй має обов'язок зайнятися справою московського терору на землях поневолених націй, суверенитет яких визнає формально у великій мірі навіть сам московський уряд. Обов'язок цей Ліга Націй тим пильніше повинна виконати, що терор на окупованих землях московський уряд виправдує «інтервенцією» ворожих Московщині держав, «саботажем, шпигунством і диверсіями на різних фронтах» з доручення і за плату «фашистівських держав». Отже Ліга Націй повинна подбати в інтересах не лише поневолених націй ССРСР, а й європейського миру про те, щоб довести фантастичну брехливість дотичних московських тверджень, якими московський уряд намагається європейське сумління приспати, а свою інтервенцію в Іспанії та по інших державах виправдати. Коли-ж Ліга Націй цього досі не зробила, то справою не лише представництва поневолених націй ССРСР, а й кожної держави, що дбає про мир, є вимагати в Женеві, щоб питання про московський терор та справжні причини, що його викликають, було поставлено на порядок денний Ліги Націй.

Політичні умовини для цього в Європі безумовно сприятливі. Боротьбу між великими національними державами Європи та Московщиною буде, очевидно, перенесено з Лондонського комітету не-інтервенції до Женеві. Тактика Майського, що допровадила до відрочення цього комітету, довела зайвий раз, що московський уряд робить справді все можливе, щоб продовжити іспанську війну та перетворити її в європейську. Ця московська політика гостро розійшлась із мирними заходами Великобританії та збільшила зближення між Лондоном і Римом. Не маючи змоги противитися цій політиці Англії, Франція робить і з свого боку заходи до порозуміння з Італією. Вирішну роль в справі порозу-

міння західних держав гратиме, очевидно, саме осіння сесія Ліги Націй, протягом якої має бути вирішено остаточно справу Етіопії. І на ґрунті цієї справи заходжується московський уряд не допустити до порозуміння чотирьох держав. «Известия» з 10. VIII писали на цю тему: «Італійська преса свідомо перебільшує поліпшення відносин між обома державами (Італія і Англія). Цим вона намагається переконати суспільну думку держав, які належать до Ліги Націй, що спірні питання англо-італійських відносин уже вирішено. Але англійський вплив в Женеві не абсолютний, до Ліги Націй належать 53 держави, і де-які з них будуть дивитися на те чи інше питання не так, як Англія. Дуже можливо, що на пленумі Ліги Націй знайдеться немало держав, які поцікавляться тим, які гарантії дасть італійський уряд самій Лізі Націй, від якої він намагається одержати признання анексії Етіопії. Англія може собі вірити, як хоче, обіцянкам італійського уряду, але для Л. Націй справа стоїть інакше...» Викликаючи в такий провокаційний спосіб на боротьбу в Женеві не лише Італію, а й Англію, московський уряд пропонує, очевидно, Парижу вибирати між Лондоном та Москвою. Вибір цей для Парижу дуже тяжким бути не може, незважаючи на великий вплив комуністів на французький уряд. Московський уряд дуже ризикує опинитися в Женеві перед таким-же одноставним протимосковським фронтом держав, перед яким він опинився недавно в Лондонському комітеті. Поразка Москви в Женеві може бути тим катастрофальнішою, що Чемберлен має, ніби, намір піднести в жовтні справу порозуміння чотирьох великих держав на основі старої локарненської умови з цілковитим поминенням Московщини. Чи буде це переведено, чи ні, але представники поневолених націй СССР повинні зробити все від них залежне, щоб спричинити чи збільшити політичну поразку Московщини.

Ґрунт для цієї акції у всякім разі, хоч почасти принаймні, вже приготовано. Маю тут на увазі між иншим відчит визначного приятеля поневолених націй, редактора П. Е. Бріке, виголошений минулого квітня в Парижі і видрукований в «Прометеї» на тему «Поневолені нації і Ліга Націй». Булоб дуже добре розповсюдити його в Женеві в часі сесії, бо він є дуже докладним обґрунтуванням обов'язку Ліги Націй зайнятися справою цих націй. Хоч московська преса й гадає, що вплив Англії в Женеві не є абсолютним, але Конгрес національних меншин, відбутий минулого липня в Лондоні, не лишився, очевидно, без впливу на політичні англійські кола, а це може вплинути й на англійське становище у Женеві в справі поневолених націй. Українська делегація на Конгресі національних меншин завжди зазначувала органічний зв'язок справи українських меншин в Європі з великоукраїнською справою. Як англійським, так і иншим політичним колам Європи мусить тако-ж зробитися раніше чи пізніше ясным, що розв'язання меншостевих питань в Європі неможливе до усамостійнення поневолених націй СССР не лише тому, що мос-

ковська інтервенція особливо тяжко порушує внутрішнє життя всіх європейських держав із мішаним національним населенням од Румунії до Іспанії, а й тому, що до ліквідації акції московського імперіялізму в Європі неможливе остаточне вирішення ніякого питання загально-європейської ваги. Протимосковська акція представників поневолених націй ССРСР в Женеві булаб тако-ж і продовженням акції, яку так енергійно попроварили представники України та Грузії на зборах товариств прихильників Ліги Націй в Братиславі. І можна з повним правом сподіватися, що в сучасній політичній констеляції поневолені нації знайдуть більше зрозуміння для своєї справи в Женеві, ніж у Братиславі.

Осіня сесія може бути вирішною не лише для найближчого політичного напрямку діяльності Ліги Нації, а навіть для самого її фактичного існування. В Лондоні гадають досить слушно, що від остаточного вирішення етіопської справи залежить і порозуміння з Італією в справі іспанської війни. Дуже можливо, що на порядок денний цієї сесії буде поставлено й справу фактичної війни в Хінах. А московська інтервенція в Хінах, очевидно, не менша, а відносно й значно більша, ніж в Іспанії. Нема сумніву, що хінські комуністи, які стоять під проводом Москви, та московські агенти в Хінах зробили все від них залежне, щоб викликати сучасний збройний конфлікт на Далекім Сході, і роблять далі все від них залежне, щоб перетворити його в справжню і формальну війну. Становище совітської преси не полишає відносно цього ніякого сумніву; європейська преса повідомляє про післання 200 московських старшин до Хін, про подорож Блюхера до Нанкіну, про «даровання» тяжких і легких гарматних батарей урядові Народньої Монгольської Республіки і т. д. Бомбардування французької концесії в Шанхаю «хінськими» літаками нагадує тако-ж дуже московські способи ведення війни в Іспанії.

Невиключено, що наступна сесія Ліги Націй дасть нагоду для основних розрахунків Європи з Московщиною з приводу останніх подій в Європі і в Азії. При цій нагоді свідoctво представників поневолених націй ССРСР в Женеві може тако-ж де-що заважити. Справу цих націй може бути або злучено органічно з найповажнішими світовими подіями, або відсунено і засло-нено ними. Можна бути ріжної думки про те, що можуть зробити представники поневолених націй в Женеві, але не може бути двох думок про те, що вони повинні зробити все від них залежне. Коли говориться про їх акцію тут, то не мається на увазі лише традиційне подання протестів та інформаційні розмови з кількома політиками і журналістами. Женевська акція має бути продовженням цілої попередньої праці на міжнароднім терені та вступом до її дальшого зміцнення й поширення на основі нових подій в межах ССРСР і по-за ним. Несамовитий московський терор на землях поневолених націй має промовляти не до сумління і сер-

ця Європи, призвичаєних до різних страхіть нашого часу, а до розуму державних мужів.

Московський терор запровадив СССР до сліпої вулиці, з якої виходу в його межах нема. Які-ж наслідки мають намагання московських большевиків знайти на міжнароднім терені вихід з внутрішніх труднощів, може бачити кожний незасліплений москвофільством, совітофільством, чи хибно зрозумілими інтересами своєї власної держави.

М. Данилюк

7-ма ЧЕРГОВА ЕМІГРАЦІЙНА КОНФЕРЕНЦІЯ В РУМУНІЇ

Чергова 7-ма конференція української еміграції в Румунії відбулася 26-27-го грудня 1936 року. Відкриваючи конференцію, голова Громадсько-Допомогового Комітету Української Еміграції в Румунії проф. К. Мацієвич привітав делегатів, а тако-ж і присутніх на конференції гостей від імени голови ради міністрів уряду УНР проф. В. Прокоповича. Д-р В. Трепке склав привітання від імени ген. С. Дельвіга, а п. Д. Геродот зачитав листовні привітання.

До президії конференції обираються: голова — проф. К. Мацієвич, заступник голови—п. К. Антошко, секретар — п. Д. Геродот. До мандатної комісії було обрано пані Антоніну Іващину-Геродот та пп. І. Дробота, О. Коряка та Г. Шлопака.

Загальне справоздання про працю Громадсько-Допомогового Комітету Української Еміграції в Румунії, за час від 1 жовтня 1934 р. до 1 грудня 1936 р. робить заступник голови Комітету п. д-р В. Трепке, який ділить її на три основних напрямки, а саме: 1) представницько-репрезентаційний, 2) культурно-освітній і 3) правничо-допомоговий.

Представницько - репрезентаційна праця Комітету.

Представницько-репрезентаційна праця полягала в заступництві української еміграції в Румунії в тих випадках, коли така репрезентація вимагалася обставинами або інтересами нашої еміграції. До таких виступів Комітету належать: відвідини його членами посольств різних держав для складення поздоровлень із національними святами або висловлення співчуття з приводу жалоби.

Відвідини (у відповідь на запрошення) і навіть участь в де-яких урочистостях чехословацької колонії в Букарешті з нагоди вшановання президента Т. Масарика, а потім і президента Е. Бенеша.

Участь у святі в честь святих Кирила та Методія, яке влаштувала болгарська колонія в Букарешті. У програм святя була вставлена промова заступника голови Українського Громадсько-Допомогового Комітету д-ра В. Трепке, яку він виголосив по-українськи. За цей виступ дякував директор болгарської гімназії, з ініціативи якого уряджувалося це свято, а тако-ж і болгарський посол у Букарешті.

Відвідування ради міністрів, румунського уряду та міністерств — закордонних справ, внутрішніх справ, праці та торгу й промисловости. Поважнішими справами, що вимагали цих відвідувань були такі: подання меморандума в справі реорганізації Офісу Нансена при Лізі Націй з вимогою рівного трактування всіх національних груп політичної еміграції та рівного представництва в дорадчих органах при Офісі Нансена

для українців, росіян та вірмен, бо зараз українці, маючи в Дорадчому Комітеті при Офісі Нансена лише 4 голоси, знаходяться в меншості. Другою справою було подання в зв'язку з правом на працю української еміграції й прирівняння її до робітників-румунів. Тут хоч Комітетові і не пощастило добитися бажаних наслідків у повній мірі, але тим часом Комітет дістав запевнення міністерства праці, що в конкретних випадках справи емігрантів будуть полагоджуватися в самий прихильний спосіб. І дійсно, у всіх тих випадках, в яких виводилося Комітетові інтервенювати, — справи полагоджувалися позитивно.

Шляхом делегування проф. О. Шульгина, Громадсько-Допомоговий Комітет був заступлений в Міжурядовій Комісії при Лізі Націй, якій було доручено простудювати еміграційне питання у всій його широті й представити Лізі Націй доповідь у справі ліквідації Офісу Нансена або у справі його реорганізації, чи утворення на його місці якоїсь нової установи, що мала б займатися справою еміграції.

Завдяки інтервенціям Громадсько-Допомогового Комітету перед Офісом Нансена пощастило досягнути поважних успіхів. Справа полягає в тому, що до самого останнього часу засоби, якими розпоряджав Офіс Нансена, розподілювалися в Женеві. Українці були завжди покривджені стороною. Тоді Громадсько-Допомоговий Комітет підняв питання про те, щоб ті гроші, які збираються з еміграції в Румунії, не посилалися до Женеви, а лишалися у Румунії — на справі допомоги тій еміграції, з якої ці гроші стягуються. Для порядкування цими грошима мав би скластися спеціальний комітет із представників еміграцій української, російської та вірменської. Справа тяглася довгий час. Тим часом на останній сесії пропозицію нашого Комітету засадничо ухвалено. В який спосіб конкретно буде переводитися ця справа — ще не відомо, але потрібні в цій справі заходи Комітет наш уже зробив і, очевидно, їх треба буде продовжувати.

На пленарному засіданні Української Головної Еміграційної Ради, яке відбулося у серпні місяці 1936 року у Відні, Громадсько-Допомоговий Комітет Української Еміграції в Румунії був заступлений п. Д. Геродотом.

Крім того, Голова Комітету, а тако-ж і його окремі члени мали цілу низку побачень як з урядовими чинниками, так і з визначнішими політичними діячами Румунії у справах, що безпосереднє торкаються життя нашої еміграції.

Культурно-освітня праця Комітету.

З метою піднесення культурного рівня тієї частини української еміграції, яка перебуває у місці осідку Комітету, Комітет виклопотав дозвіл у префектури поліції на систематичне урядження викладів у помешканнях Комітету. І один час такі виклади, при найближчій участі членів Комітету, систематично відбувалися. Далі Комітет або сам організовував, або приймав участь в різних урочистостях національного характеру, як свято державної незалежності України, академії в честь Державного Вождя України Симона Петлюри, свято Тараса Шевченка, академії для вшанування лицарів Крут, Базару та вшанування пам'яті проф. Михайла Грушевського.

Комітет заснував читальню, в якій маютья газети й журнали різних політичних напрямків як українською, так і чужими мовами.

Комітет уділює своє помешкання для зібрань різних українських організацій, а тако-ж для лекцій по навчанню дітей української мови.

Правничо-допомогова праця Комітету.

Сюди належить віднести такі справи: 1) опікування новими втікачами з України, яке полягає в заходах перед відповідними чинниками, щоб цим новим емігрантам було дозволено залишитися на терені Румунії: Таких інтервенцій було по-над 50.

2) Видача матеріальної допомоги новим утікачам з України. Такою допомогою користувалося по-над 100 душ. Допомога видавалася грошима й річима. Двом раненим утікачам, а саме Міхалашу та Леонтію Русову було видані грошеві допомоги на переведення операцій та на приміщення їх у шпиталі. Обидва вони були ранені большевицькими вартівими під час утечі на румунський беріг.

3) Приміщення нових і старих емігрантів на працю.

4) Поновлення та впорядкування різних документів українських емігрантів. Так було поновлено по-над 100 «сертифікатів Нансена», по-над 100 «білетів де лібере петречере» і коло 80-ти професійних книжок. Крім того, було виклопотано 15 віз закордон з правом повороту до Румунії. 45-ти особам двічі здавалися документи на контроль, який переводився міністерством праці та міністерством внутрішніх справ.

5) Інтервенції в справі звільнення безробітних українських емігрантів від такси за документи. Такі звільнення при допомозі Комітету було зроблено в 77-ти випадках.

6) Приміщення хворих до шпиталів. Комітет виклопотав безкоштовні дозволи на приміщення до шпиталів для 3-х хворих: Ванди Вагнер Кравченка Івана та Леонтія Русова.

7) Слідкування за розпорядженням румунських офіційних чинників, що стосуються української політичної еміграції (контроль та поновлення документів і справи, зв'язані з правом на працю). В цій останній справі Комітет подав один умотивований меморандум та кілька разів в окремих випадках інтервенціював перед міністерством праці. Завдяки заходам Комітету, всі справи було полагоджено позитивно.

8) Виклопотання позичок для українських емігрантів у Румунії з фондів Офісу Нансена. Таких позичок за відчутний час було виклопотано для двох осіб: п. Ігнатенка Дмитра та п. Усенка Івана. Крім того, три справи перебувають у процесі розгляду їх органами Офісу Нансена.

9) Дбаючи про постійний зв'язок з нашою еміграцією, Комітет підтримував цей зв'язок не лише листовно, але й шляхом відвідування наших організованих громад членами Комітету. Такі систематичні відвідування робилися полк. Г. Пороховським. Робив їх, головним чином під час повороту із подорожжя закордон, і п. Д. Геродот. За відчутний час Комітет вислав по-над тисячу листів. Приблизно таку саму кількість він їх дістав. Чи мало часу уділялося тако-ж на прийняття наших емігрантів, що мали потребу чи то в інтервенціях з боку Комітету, чи в пораді, чи в тій або іншій допомозі.

10) Виконуючи доручення останньої конференції, Комітет перевів тако-ж поважну працю, зв'язану з виробленням статуту для зафіксування системи нашого організованого життя в Румунії.

Крім накреслених тут справ, є ще дві справи, які не підходять ні під одну з визначених тут категорій, а саме: Справа будови Української Хати в Букарешті та справа маєтку «Руска Маре», який було заарештовано з метою допомоги новій еміграції з України. Для справи маєтку «Руска Маре» конференція обрала спеціальну комісію, яка й має її докладно розглянути і потім виготовити доповідь для конференції. Що-до хати, то свого часу Комітет зібрав коло 12 тисяч левів на будову колонії-притулку для української еміграції в Румунії. Поки що це була невисатаюча сума для зреалізування поставленої мети, а тим часом життя висувало цілу низку інших пекучих справ, які доводилося полагоджувати Комітетові, а тому справа хати на якийсь час завмерла. Зібрані для цієї мети гроші було здепоновано в Першому Українському Ощадно-Позичковому Товаристві «Згода» і зараз із відсотками ця сума досягає до 16-17 тисяч левів.

Минулого року Українська Громада в Букарешті виявила ініціативу що-до збудування «української хати» букарештської громади. З цією метою вона звернулася з проханням до Комітету про видачу їй позичково тих грошей, які було зібрано Комітетом для будови колонії-притулку. Не маючи засадничо нічого проти підтримки ініціативи букарештської Громади, Комітет тим часом не вважав за можливе видати ці гроші,

не запитавши з цього приводу думки бодай наших організованих громад. Загалом відповіді зводилися до того, що позичку таку уділити можна, але де-хто висловлював думку про те, що належало б будувати хату, яка служила б потребам не однієї громади, а цілої української еміграції в Румунії. Зважаючи на те, що наближався час скликання чергової конференції, Комітет постановив уділити позичку букарештрянській Громаді, оскільки вона її потрібуватиме, але остаточне вирішення цієї справи передати Конференції.

Доповіді скарбника та Ревізійної Комісії

Скарбник Громадсько-Допомогового Комітету інж. Д. Ліницький дає докладне справоздання про всі грошові поступлення до Комітету та про зроблені цим останнім видатки. Готівки в скарбниці Комітету лишалося на 1 грудня (справоздання робилося за час від 1-го жовтня 1934-го року до 1-го грудня 1936 року) — 5885 левів і 50 бань.

Голова Ревізійної Комісії п. О. Деркач докладає конференції про те, що Ревізійна Комісія не мала змоги перевести ревізію Комітету за відчінний час його праці з тої причини, що вона майже 8 місяців працювала над ревізією діловодства маєтку «Руска Марє», а в останні місяці перед конференцією члени Ревізійної Комісії були остільки переобтяжені ріжною працею і життєві обставини так складалися, що перевести ревізію було неможливо. Тим часом протягом усього часу діяльності Комітету поодинокі члени комісії, а часом і всі, бували присутніми на засіданнях Комітету, знайомі з провадженням усіх справ і не мають жадних заперечень проти тих даних, які наведені скарбником у його справозданні.

Доповіді Громад.

Від імени громад на місцях роблять доповіді: полк. Гнат Пороховський — про життя української громади в Пятра-Нямц, п. К. Антошко — про громаду в Гавані, п. Думанський — про громаду в Брашові, п. Г. Семенчук — про Громаду в Чернівцях, поручн. О. Коряко — про емігрантів у Журжі та в околицях цього міста, п. п. Г. Шлопак та С. Коханенко — про українську громаду в Бакеу і нарешті п. Семенько — про українську громаду в Букарешті.

Більшість представників Громад констатують зріст безробіття серед еміграції та майже цілковиту неможливість знайти сталу працю. Пояснюється це в першу чергу тим, що всі закони та розпорядження, які обмежують право чужинців на працю, не роблять жадної різниці між чужинцями, що приїхали до Румунії на заробітки, і політичною еміграцією. Представник Журжівської групи п. О. Коряко зазначив у своїй доповіді, що-до їхньої групи належать тако-ж і кубанці. Частина кубанців почуває себе росіянами. З ними українці не мають нічого спільного. Друга частина вважає себе українцями. Ці останні вибрали на конференцію свого делегата п. Н. Савоцького.

Багато клопоту мала Журжівська група з так званими поворотчанцями, які, з приїздом до Румунії совітського посольства, почали провадити жваву антинаціональну пропаганду, вихвалюючи совітський союз. Тим часом група зразу-ж дала їм належну відсіч. Записалися до повороту додому й подали відповідні анкети до совітського посольства 12 осіб. Але всім їм большевики відмовили, надіславши одноманітну відповідь, без з'ясування причин відмовлення та з зазначенням, що через рік кожний з них може знову подати прохання про поворот додому. Більшість поворотчанців уже кається в тому, що вони зробили цей помилковий крок і вже просяться про прийняття їх назад до групи. Але всі вони викреслені з наших списків і група з ними не має нічого спільного.

П. Г. Шлопак каже: «Безробітніх емігрантів у Бакеу немає. Ідейно наші люди гуртуються навколо Громадсько-Допомогового Комітету та навколо нашого національного уряду Української Народньої Республі-

ки, якому вони лишаться вірними назавжди й при всяких умовах. Побажання Громади й прохання, яке просили нас, делегатів, передати до Комітету, це щоб члени його як можна частіше відвідували Громаду, підтримуючи в громадянах їх дух і ділячися з ними відомостями про наші національні справи. Зв'язані з цим видатки Громада буде оплачувати».

Обмінявшись думками з приводу доповідей Громадсько-Допомогового Комітету та делегатів від Громад, конференція постановила: 1) Прийняти до відома справоздання Комітету як загальне, так і грошеве й уділити абсолюторіум уступаючим органам, тоб-то Громадсько-Допомоговому Комітетові Української Еміграції в Румунії та Ревізійної Комісії; 2) доручити Комітетові дбати й надалі про те, щоб емігрантів-українців не прирівнювали до тих чужинців, які приїзять на зарбтки й мають змогу будь-коли повернутися на свою батьківщину; 3) просити Комітет звернути увагу на факт денационалізації дітей українських емігрантів та уможливити національне виховання еміграційного доросту; 4) просити Комітет і надалі опікуватися хворими та непрацездатними, приміщуючи їх до шпиталів та до захоронок.

Формулюючи наведені тут постанови, що впливали з тих дебатів, які мали місце на конференції, голова конференції професор К. Мацієвич підкреслив, що справа денационалізації дітей емігрантів є дуже болючою не лише на румунському терені. Ця справа не менше гостро стоїть і в інших осередках скупчення української еміграції. Було б доцільним, каже проф. К. Мацієвич, звернутися до нашого уряду з прохання організувати спеціальний інститут інструкторів, чи інструкторш, які мали б перебувати в кожній країні й об'їздили б більш осередки, перебуваючи в них по кілька місяців і займаючися справами національного виховання молодого доросту.

Організаційна структура еміграції.

Заслухавши доповідь статутарної комісії, конференція постановила доручити наступному Комітетові: 1) Продовжувати працю для вироблення проєкту статуту, а вироблений проєкт представити на наступну конференцію; 2) Комітетові надається право чи то кооптації до Комітету спеціально для цієї мети осіб компетентних у цій справі, чи то утворення спеціальної комісії, що працювала б під керівництвом Комітету; 3) Вироблений проєкт статуту з усіма матеріалами до нього (додатками, змінами чи зауваженнями від громад чи поодиноких осіб), за довгий час до конференції Комітет має розсілати по громадах для ознайомлення, внесення змін чи додатків.

З метою більшого скріплення української еміграції в Румунії, а тако-ж з метою піднесення громадської дисципліни, статутарна Комісія запропонувала і Конференція прийняла такі рішення: «Конференція ще раз підкреслює й нагадує всій українській еміграції в Румунії, що в єдиній силі, а єднання — це організованість, а тому закликає всю українську еміграцію бути в лавах організованого громадянства, чого вимагає час і та мета, якій ми служимо. Конференція повторює, що

1) Членами українського організованого громадянства можуть бути всі повнолітні українські емігранти без різниці роду, релігійних та політичних переконань (за винятком комуністів), які перебувають на терені Румунії та визнають принцип державної незалежності України;

2) Ці емігранти входять чи належать до лав українського організованого громадянства через місцеві громади або безпосереднє до Комітету. Це останнє допускається в тому випадкові, коли в місці осідку відповідного емігранта не існує громади. Ця друга точка постанов не є категоричною й абсолютною директивою в організаційній праці Комітету. Вона лише є засадничим напрямком, в якому бажано було б перевести організацію еміграційного життя. Конференція при цьому підкреслює, що пере-

ведення цих засад у життя в значній мірі залежить від місцевих громад;

3) Для об'єднання й координації діяльності Комітету з іншими українськими еміграційними організаціями, що розповсюджують свою активність на всю еміграцію, утворюється при Комітеті Рада Української Еміграції, яка має своїм завданням: а) Об'єднання еміграційної діяльності та координації чинності різних установ; б) Обговорення й організацію спільних виступів у справах загально-національного й громадського характеру; в) Організацію спільних підприємств та взаємодопомогу в здійсненні спільно-накреслених завдань. Рада Української Еміграції в Румунії є органом дорадчим. Рада мала б складатися з : 1) Комітету в цілому, 2) голів усіх Громад, 3) голови Ревізійної Комісії, 4) голови Товариства б. Вояків Армії УНР в Румунії, 5) голови Товариства для Вшанування Пам'яті Симона Петлюри, 6) голови Союзу Жінок-Емігранток, 7) голови Першого Українського Ощадно-Позичкового Товариства «Згода» та голів інших українських організацій. Головою Ради являється голова Громадсько-Допомогового Комітету, а секретарем Ради — секретар Комітету.

4) На майбутнє Громадсько-Допомоговий Комітет Української Еміграції в Румунії складається з 7-ми осіб, з них 6 осіб, обраних Конференцією, самі розподіляють між собою обов'язки голови Комітету, заступника голови, скарбника та секретаря, а 7-му особу — п. адвоката д-ра Д. Маєр-Михальського — конференція запрошує в якості юрист-консульта Комітету з правом рішального голосу.

Кошторис і майбутня діяльність Комітету.

Проект кошторису Громадсько-Допомогового Комітету докладає інж. Д. Ліницький. Конференція приймає його без жадних змін. Мінімальну видаткову місячну частину кошторису усталено так на потреби, зв'язані з діяльністю Комітету: 1) на оплату помешкання Комітету — 1500 левів, 2) на поштові видатки Комітету — 200 л., 3) на канцелярійні видатки — 150 л., 4) на службові роз'їзди — 150 л., 5) на опал помешкання — 100 л., 6) на купівлю газет для читальні при Комітеті — 125 л., 7) на різні непередбачені видатки — 775 л., 8) на евентуальну оплату технічного секретаря Комітету — 2000 л., що разом складає суму — 5000 левів.

На покриття цих своїх витратків, Комітет мав би що-місяця отримувати: 1) допомоги від проф. К. Мацієвича — 1500 левів, 2) членських внесків від еміграції (національного самооподаткування) — 1500 л., разом — 3000 левів. Ці поступлення, як показав попередній досвід, можна вважати цілкомито забезпеченими. Для того, щоб Комітет міг більше-менше нормально працювати, був би потрібний ще мінімум у 2.000 левів — для оплати технічного секретаря. Про забезпечення Комітету і цими двома тисячами левів мала б подбати українська еміграція в Румунії.

Приймаючи цей кошторис, Конференція ухвалила наступну резолюцію, запропоновану докладчиком: «Зважаючи на те, що : а) Суму членських внесків у 1500 левів узято довільно, на підставі внесків за 2 останні роки праці Комітету (від 1-го жовтня 1934 року до 1-го грудня 1936 року), і таким чином вона в наступній каденції може бути більшою або меншою, б) видатки, запроєктовано те-ж на підставі двоохрічної каденції в середніх сумах, в) а тому цей кошторис не є абсолютно обов'язковий для наступного Комітету; в залежності від збільшення або зменшення прибутків можуть бути відповідно модифіковані (поширені чи зменшені) статті видатків».

На підставі доповіді д-ра В. Трепке про майбутню діяльність Комітету, проф. К. Мацієвич так формулює постанову конференції: «Діяльність Громадсько-Допомогового Комітету Української Еміграції в Румунії має провадитися, як і до цього часу, в напрямках: репрезентаційному, культурно-освітньому та правничо-допомоговому. Доручається Комітетові й надалі вживати заходів до поліпшення правового становища української еміграції в Румунії, дбаючи про те, щоб у праві на працю еміграція була прирівняна до прав автохтонного населення та щоб робітників емі-

грантів звільнили від внесення такси за «ліврет» на працю в розмірі 500 леїв. Так само доручається Комітетові дбати за український дорост, бо-ючися з денационалізацією дітей емігрантів і допомагаючи справі організації їхнього національного виховання».

В справі Української Хати в Букарешті, голова конференції зформу-лував і конференція прийняла таку постанову: «Сема конференція української еміграції в Румунії констатує потребу в такому будинку, який би відповідав потребам української еміграції. Конференція рекомендує Комітетові скликати представників тих організацій, які в цьому напрямку вже виявили свою ініціативу, щоб надати всім їм організований та одно-стайний характер. Розпорядження фондами, зібраними для колоні-притулку, конференція доручає компетенції Комітету».

С п р а в и   м а с т к у   « Р у с к а   М а р е »   т а   ф о н д і в О ф і с у   Н а н с е н а .

Доповідь про справу мастку «Руска Марє», який було заарендовано Громадсько-Допомоговим Комітетом з метою приміщення в ньому і допо-моги новим утікачам з України, робить голова спеціально збраної на початку конференції комісії п. І. Дробіт. Комісія сконстатувала, що стра-та в розмірі 155,587 леїв трапилася внаслідок катастрофальної посухи, а тако-ж і внаслідок того, що де-які видатки перевищували звичайні норми господарського підприємства цього роду, бо масток одночасово відогравав ролю тако-ж і колонії-притулку для біженців. В ньому пере-бували тако-ж люди хворі й слабі фізично, та майже цілий склад біженців, що перебував у мастку, носив тавро моральної хворости, яко наслідок впливу того режиму в СССР, від якого ці біженці втікли до Румунії. По-милки в справоздавчих записах мастку на загальну суму в 6738 леїв кон-ференція постановила вважати боргом бувшого адміністратора мастку і доручила Комітетові цей борг отримати. Конференція постановила висло-вити подяку Ревізійній Комісії за переведену нею поважну й корисну працю, а тако-ж висловити подяку інж. М. Тузову за його працю й допо-могу Ревізійній Комісії.

Про фонди Офісу Нансена, то-пак про ті позички, які Комітет дістав від Офісу Нансена, доповідав член Ревізійної Комісії п. І. Пищенко. Ко-ференція доручила Комітетові вжити заходів перед Офісом Нансена про те, щоб позичку 8.000 швейцарських франків, або в 258.800 леїв було скреслено з боргу Громадсько-Допомогового Комітету. Мотивом для цього є страти в мастку «Руска Марє», що мали місце завдяки катастрофаль-ній посусі, а тако-ж і той факт, що частину отриманої позички було уді-лено новим збігцям з України на влаштування їхнього життя. Стягнути з них уділені їм допомоги-позички неможливо тому, що частина з цих біженців невідомо де зараз перебуває, а частина знаходиться в жахливому стані через безробіття. Що стосується до другої позички в 1500 швейцар-ських франків, або 48 450 леїв, то її Комітет сплачує ратами у призначені Офісом Нансена терміни і вона повністю буде покрита.

С к л а д   К о м і т е т у   і   з а к р и т т я   к о н ф е р е н ц і ї

В склад нового Комітету Конференція обрала таких осіб: проф. К. Мацієвича, д-ра В. Трепке, Антоніну Івашину, Г. Власюка, Д. Ігнатен-ка та І. Пищенка. Юрист-консультком Комітету обирається п. д-р Д. Маср-Михальський. На запасових членів Комітету обираються п.п. М.Гетьман та П. Горбунів.

До Ревізійної Комісії обрано: п. п. інж. Д. Ліницького, О. Деркача та П. Яковенка. Запасовими членами Ревізійної Комісії — п. п. К. Антош-ко та Г. Шлопак.

Д-р В. Трепке, висловлюючи вдовolenня з того, що вся конферен-ція пройшла в піднесено-патріотичному настрої, пропонує закінчити її посилкою привітань Панові Президентові Української Народньої Респуб-ліки Андрію Лівичькому та П.Голові Ради Міністрів Уряду УНР Вяче

славу Прокоповичеві. Пропозиція ця зустрічається загальними оплесками. Привітання доручається вислати президії конференції.

Продовжуючи свою промову, д-р В. Трепке каже: «Я не хотів би виїзти звідси, не принісши самої широкі подяки голові нашого Комітету п. проф. К. Мацієвичу за його надзвичайно цінні директиви, за його труд під час конференції, яка завдяки його авторитетові, великому тактові та громадсько-політичному досвідові, була надзвичайно продуктивною і протягом двох днів вичерпала весь порядок денний і перевела поважну працю». Всі делегати, а тако-ж і всі присутні на конференції гості влаштовують п. проф. К. Мацієвичу правдиву овацію.

Закінчує своє слово д-р В. Трепке щирою подякою всім бувшим членам Комітету, а зокрема дякує пані Антоніні Івашині, яка погодилася й протягом останніх кількох місяців сумлінно виконувала обов'язки секретаря Комітету. Професор К. Мацієвич дякував присутнім за висловлені почування і за ту співпрацю під час конференції, яка дала змогу в цілком задовольняючий спосіб обійти те гостре часом каміння, яке попадалося на шляху під час перебігу цілої конференції. «Закриваючи конференцію, — каже проф. К. Мацієвич, — висловлюю вдволення з того приводу, що вона ще більше загартувала нашу організовану єдність і поклала під неї ще одну підвалину хоча б у тих постановах статутарної комісії, які дають перспективи тривкості й дальшого скріплення. Отже, виконуючи з почуттям морального задоволення останній акт — закриття конференції — я хотів би всім молодшим від мене дати не те що пораду, а поділитися з ними висновками свого досвіду і довголітньої праці на українській громадській ниві. В праці не слід піддаватися лише почуванням, а особливо почуванням переходовим. Не слід піддаватися почуванням злости один проти одного, а особливо в наших обставинах, в обставинах тяжкої боротьби за державну волю нашої батьківщини. Не має чого нам у цьому відношенні брати приклад з інших націй. Ми цього не повинні робити. Кожний з наших товаришів повинен бути для нас цінним і дорогим. Кожну активну силу ми мусимо берегти й допомагати їй. Це зовсім не означає, що ми маємо дарувати помилки. Ні, навпаки. Ми їх мусимо корегувати, але не злобою, не злими виступами, а систематичним і доброзичливим моральним тисненням. Українець для українця брат. Треба злобу й ненависть берегти для ворогів зовнішніх. Рахунки з нашими ворогами ще не зведені. Але, мені здається, що час для зведення цих рахунків уже надходить і може прийде раніше, ніж ми того сподіваємося. Бережіть-же силу своєї ненависти для ворогів, бо вона не менша за силу любови. Справи наші стоять не так зле, як це може нам здаватися: не зле на нашій батьківщині, яку продовжують катувати, не зле і на міжнародньому терені. Ще раз дякую і заповідаю вам зберігати й надалі єдність і почуття взаємної пошани і взаємного розуміння».

Цю промову, виголошену з правдивим піднесенням і глибоким хвилюючим чуттям, всі присутні вислухали з виключним напруженням. А коли п. професор К. Мацієвич її закінчив, то присутні знову довго й дружно йому плескають.

Коли оплески стихли, проф. К. Мацієвич каже: «Оголошую 7-му конференцію української еміграції в Румунії закритою».

Не зважаючи на те, що де-хто з делегатів, що приїхали до Букарешту з дальших околиць Румунії, поспішають на залізничний двірець, присутні ще продовжують якийсь час перебувати в помешканні Комітету, де відбувалася конференція, живо бадакаючи між собою про всі ті справи, які пов'язані з визвольною боротьбою, з життям і працею нашої еміграції, з міжнародніми політичними подіями і взагалі з усіма тими питаннями, які вкладаються в коротку формулу : « у к р а ї н с ь к а   п р о б л е м а ».

Дмитро Геродот

Фото п. Гачуна

Товариство «Провіта» в Парагваю

Зпереду сидять члени управи «Провіти» на чолі з головою п. проф. І. Палятинським. Зліва од нього містоголова п. І. Мартинюк, зправа — секретар п. М. Кушлій.

Л И С Т   І З   П А Р А Г В А Ю

Українцям у Парагваю пощастило після довгого та завзятого бою з москалями одержати перемогу. Всі перешкоди, які вони українцям робили, усунуто і парагвайською владою зареєстровано товариство «Провіта».

Статут «Провіти» у відповідному міністерстві затверджено 24 травня с. р. і українці в Парагваю мають тепер широкі можливості для національної культурно-просвітньої праці і розвитку.

Трудною буде ця праця, бо українці в Парагваю живуть у злих матеріальних умовах, валюта парагвайська у порівнянні з європейськими стоїть дуже низько і немає тому можливості для наших земляків платити навіть за українські газети й книги. Відчувається тако-ж брак інтелегентних сил. Тому Т-во «Провіта» в Енкарнасіон у Парагваю звертається із закликом і проханням до всього українського світу допомогти їй у її праці й вислати безкоштовно українські часописи, журнали, книги, мапи, листівки. За всяку посилку рідного друкованого слова «Провіта» в Парагваю буде своїм землякам безконечно вдячна.

Не треба забувати, що наша «Провіта» в далекому Парагваю являється одним із передових постів у боротьбі з москалями в Південній Америці. Ми тому надіємось, що в цій боротьбі наші земляки не залишать нас без моральної підтримки.

З національним привітом. Слава Україні!

Управа «Провіти» в Енкарнасіон

Адреса: Asociación Ukrania «Prosvita-Cultura» en la republica del Paraguay.

Calle Asunción. Almas en. Martyniuk. Encarnación.

ПРО КИЇВСЬКУ ОПЕРАЦІЮ

Про Українську Армію, що записала до історії збройної української боротьби немало героїчних сторінок, відкликаються з узнанням і віддають їй належне свої й чужі.

У зв'язку з появленням книжки польського генерала Т. Кутшеби, про яку ми вже писали на сторінках «Тризуба», польська преса належно освітлює чини Української Армії 1920 року.

«Бюлетень Польсько-Український» (ч.22-213) тако-ж умістив статтю з приводу появлення зазначеної книги. З огляду на інтерес тієї статті, подасмо її нижче в перекладі.

1920-й рік займає окрему сторінку в історії польсько-українських стосунків, написану разом пролятою кров'ю польських і українських вояків у боротьбі з одвічно імперіялістичною Росією.

В тому році відбулася київська операція, факт безперечно важний, але, на жаль, протягом довшого часу докладно не освітлений. Багато питань, зв'язаних з тою операцією, залишилось невиясненими, покритими серпанком непевності, що давало можливість людям, які говорять або пишуть про ту операцію, несвідомо або навіть і навмисно представляти її в невластивому світлі. Звідти виникали застереження що-до київської операції з боку польського й українського.

Коли певна частина польського громадянства уважала київську операцію взагалі за прикре непорозуміння, застереження з боку українського оберталися навколо питань політичного характеру, а саме: яку ціль мала Польша, йдучи на Київ і яке було відношення уряду Річипосполитої Польської, а зокрема маршала Ю. Пілсудського, 1920 року до питання незалежності України.

Відповіді на ті питання до цього часу ми не могли б знайти, так як, як пояснює ген.Кутшеба, «в тих справах маршал Пілсудський допоручив заховати мовчанку протягом 10-15 літ» (стор. 8). Тим тако-ж можемо пояснити, що тільки по 17 роках появилася справді ревелаяційна й дуже цікава праця ген. Т. Кутшеби під назвою «Київська операція 1920 року». Та праця являється передусім військовою монографією про київський похід, а справи політичні займають у ній другорядне місце. Являються вони відтворенням думок і намірів маршала Пілсудського, бо «Маршал Пілсудський рішав тільки особисто. Значить і рішення київської операції було його особистою справою. То твір його стратегічної концепції, злученої з політичною...» (стор. 225).

«Не дочекались ми, на жаль, випрацьовання операцій на Україні особисто маршалом Пілсудським. Довідались ми по-що ті операції провадились, які були ідеї характеру політичного,

в якому зв'язку були вони із політичними намірами Маршала, а головню з відкиненням мирних пропозицій совітів» (стор. 225).

Зараз відтворення намірів маршала Пілсудського не належить до справ легких, але все-ж виводи, які надає нам у своїй праці ген. Т. Кутшеба, не викликають застережень, так як опирає він їх, як учасник київської операції, на численному джерельному матеріалі.

Виводи ті, якими займемося в нашій рецензії, поминаючи справи чисто військові, — дуже цікаві. На початку своєї праці автор подає короткий, але правдивий і вдалий опис перебігу подій на Україні від революції 1917 року до року 1920. Що-до плану війни Польщі з Росією, то він існував уже на переломі років 1919-20. Породив його відвічний російський імперіялізм, що був страшним ворогом воскреслої Польщі.

«Воскресла Польща мусить, крім того, могли опертися об державні організми, що так як і Польща загрожені російським імперіялізмом і прагнуть влаштувати своє національне життя без непрошеної помочі Росії. Такою державою могла бути Україна, що робила од 1917 року багатирські зусилля для здобуття державної незалежності.

«Ціллю війни з Росією в понятті Пілсудського,—так мені здається,— говорить ген. Т. Кутшеба, було здобуття нами належних східних кордонів і причинення до повстання на нашому сході незалежної од Росії Української республіки і разом з тим запевнення Польщі повної самостійности у внутрішнь-політичному керуванні краєм» (стор. 39).

І так доходимо до джерел київської операції, якими для Польщі були: війна з Росією, в мирні заміри якої маршал Пілсудський не вірив, і разом з тим поміг українському війську зібрати українські землі, зайняті большевиками, й створення на тих землях незалежної України, значно ослабляючи тим могутність Росії, факт дуже важний для обидвох народів — польського і українського. Ото-ж бачимо, що не сантимент маршала Пілсудського, не якість українофільство, але історичний наказ, звичайна логіка мостила дорогу спільному походові на Київ.

Вияснення тих причин, що привели до київської операції, належить до найважніших питань, з яких випливають дальші, як відношення Польщі до стремлень українського народу до незалежности своєї держави. Взаємне порозуміння двох вождів — Маршала Пілсудського й Головного Отамана Петлюри — у справі київської операції привело до того, що участь у тій операції взяли війська польські й українські.

Ген. Кутшеба говорить про те так: «До осягнення побіди 1920 року зпричинилося польсько-українське військове співділання, а до зміцнення миру зпричинилося політичне порозуміння Польщі з суверенною Українською Народною Республікою. Стратегічні аргументи — тимчасові — і аргументи політичні

— стали — прихилили до політичного й військового польсько-українського співділання 1920 року».

«З війни 1920 року мала вийти дійсно незалежна Польща і дійсно незалежна Україна. Натомість Росія вийшла б з війни ослабленою територіально й числом людности, маючи на своєму південно-західньому кордоні два нових державних організма, що противляться російському імперіялізмові: Польщу й Україну» (стор. 227).

На такий стан річей Росія ніколи не згодилась би добровільно. Нового поділу східньої Європи можна було доконати виключно силою зброї. Тому слушно стверджує ген. Т. Кутшеба (стор. 247), «що без воєнної перемоги не можна було думати про які-будь політичні заміри, не згодні з замірами російськими». І такою ж правильною говорить ген. Т. Кутшеба: «що воєнний союз з Україною 1920 року був з погляду ведення війни для Польщі й України дуже корисним фактом» (стор. 79).

З погляду польського, на думку ген. Т. Кутшеби. «повстання Української Держави, як, національно-незалежного державного організму, лежало в стратегічному інтересі Польщі, загроженої в своєму існуванні імперіялізмом Росії» (стор. 78).

Отже бачимо, що державний інтерес Польщі, її інтерес військовий і політичний у київській операції не тільки не був суперечним із інтересами України, але навпаки, був то спільний інтерес Польщі й України, який зрозуміли обидва великі вожді — Маршал Пілсудський і Головний Отаман Петлюра. Тому й закиди, які робилися проти тієї операції, базуються або на злій волі, або на несвідомості. Закид з української сторони, що польське військо мало окупувати Україну назавжди після звільнення її від большевиків, немає жадних підстав. Ясну й недвозначну відповідь на те дає нам наказ Головної Команди Польської Армії з 8 травня 1920 року, наведений ген. Т. Кутшебою в його праці: «В польському інтересі лежить як найскорше виведення власного війська з зайнятих територій і встановлення добрих добросусідських стосунків з новоповсталою Українською Державою, щоб таким способом забезпечити значну частину свого східнього кордону від безпосередньої небезпеки з боку большевицького війська. Польська окупація України мусить бути розрахованою не на літа, а на місяці. Чим скоріше буде створене регулярне українське військо, чим скоріше вийде воно на фронт, щоб звільнити далі землі України з-під большевицького ярма, в тим вигіднішому становищі опиниться Польська Держава. І чим менше буде тертя й непорозумінь під час спільної праці з українськими владами, тим легше буде досягнуто остаточну ціль Польщі» (стор. 57).

Значить відношення Польщі до політичної незалежності України було позитивне. «Воєнна перемога не була б повна й тривала, коли б не допровадила до властивого і — на думку Пілсудського і Петлюри — справедливого політичного укладу на сході

Європи через повстання державної незалежної України» (стор. 247).

На жаль, великі плани 1920 року не були зреалізовані. Сміло можна твердити, що як би ті плани було реалізовано, мапа східньої Європи виглядала б інакше. На тій мапі великими літерами вирисовувалась би Україна. Коли читаємо працю ген. Кутшеби про київську операцію, встас перед нами виправа Карла XII на Україну і Полтавська битва.

Між тими виправами, на нашу думку, є певна аналогія. Як виправа Карла XII, так і виправа київська мали на меті ослаблення Росії й зпричинення до державної незалежності України, тоб-то ті самі цілі стратегічні, військові й політичні, хоч умови тих виправ були цілком іншими.

Майбутній український історик, на нашу думку, належно оцінить значіння київської операції в історії України. Як ніхто нічого не закидає сьогодні Мазені за його вчинок, а навпаки заслужив він вічну славу у українського народу, так само не можна робити жадних закидів Головному Отаманові Петлюрі за його участь у київській операції.

Обговорюючи причини польських неповоджень на Україні, ген. Т. Кутшеба зараховує до них: а) спізнене зайняття Кісва, б) повільність у формуванні Української Армії, в) поразка 1 Польської Армії у травні 1920 р., і г) не було розиграно рішачого бою з конною армією Буденного, не було доцінено наслідків боєвих чинів «кінної армії сходу» а тако-ж було загублено наказ III-ій Армії генерала Смілого-Ридза. Була ще одна причина, про яку ген. Т. Кутшеба не говорить нічого, але яку підкреслює редактор В.І. Бончковський у статті «Київський похід», а саме — деструктивна роль численних кол польського поміщицтва на Україні, «які в часі походу і потім складали кадри противників і оббрехувачів походу».

«Не зробимо великого перебільшення, — говорить ред. В.І. Бончковський, — коли скажемо, що помилкова від віків егоїстична політика утотожнювання рації Речипосполитої Польської з матеріальною й матеріалістичною рацією польського стану посідання на Сході, лягла передусім у джерел неповодження київського походу». Використовували це широко большевицькі агітатори, які тенденційно представляли київський похід, настроючи проти нього українських селян.

Повертаючись до добрих сторін київської операції, треба підкреслити відношення до неї і до повстання незалежної України інших західніх держав. В більшості відношення те було негативне або обоятне. Один тільки маршал Пілсудський геніяльним почуттям зрозумів загрозу московської небезпеки й стремів до зламання російської міцї.

Нарешті кілька слів про погляди автора, що свідчать про його відношення до Головного Отamana Петлюри й українського війська. Говорячи про проголошення Українською Національною

Радою збройного повстання проти гетьмана Скоропадського за його москвофільську політику, ген. Т. Кутшеба пише, що «осередком того руху був отаман Симон Петлюра. Соціаліст і публіцист, був Петлюра куміром України. Виросши в протиросійському революційному світогляді, став Петлюра головно ворогом автократичної російської держави і лише в процесі еволюції думки, яко визначний український патріот, прийшов до націоналістичних переконань, борячися за незалежність своєї Батьківщини» (стор. 14). «Петлюра представляв реальні політичні й воєнні цінності. Його політична програма включала утворення знову уряду Української Народньої Республіки, яка мусіла б бути політично незалежною від Росії, чи то білої, чи червоної» (стор. 79).

Що-до Української Армії, що брала участь у київському поході, автор стверджує, «що Польща не розчарувалася у своїй вірі в державотворчі сили України... (стор. 14)... « Українське військо билося взірцево, чи то на землях рідної України, чи під Замостям в, може, найчистішій етнографічно частині Польщі, оперте на польське плече, чи самостійно, військо те сповнило свій добровільно взятий на себе обов'язок військового виконання доручених йому завдань. Під час мирної конференції отаман Петлюра ще воював по-за межами Польщі, розпачливо борючись уже не за незалежність України, але в обороні чести своєї зброї та нагадуючи світові про своє існування» (стор. 304).

Загально характеризуючи працю ген. Т. Кутшеби, треба ствердити її ділове й поважне трактування київської операції, а в стосунку до українців — щирість і об'єктивізм. Як перша ширша праця про ту операцію, що обговорює її зародження й причини неуспіху, заслуговує вона на спеціальне підкреслення. Появлення праці ген. Т. Кутшеби мусить спричинитися до оголошення праць українськими учасниками київського походу, щоб таким чином спричинитися до повного освітлення так важного в історії Польщі й України історичного факту.

О Д Р Е Д А К Ц І І

Випускаємо це число подвійним. Наступне має вийти в неділю,

5 вересня с. р.

СИМОН ПЕТЛЮРА *)
(матеріали для бібліографічного показника)

(Продовження)

58. І. Л. «З год а». «Тризуб», 1926, ч. 44, сс.: 8-9.
59. І. Л. «Логичний кінець». «Тризуб», 1926, ч. 40, сс.: 13-16. — Сов. преса про убивство Петлюри.
60. К. Г. Ч. Убийники ідеї українства. «Український Голос», Вінніп., 1926, ч. 26, сс.: 4-5.
61. К - о. Ім'я Петлюри. «Тризуб», 1933, ч. 21-22, сс.: 7-8.
62. К. Ніко. Листи до земляків XXXIII. Незабутньому. «Тризуб», 1934, ч. 19-20, сс.: 2-6.
63. Карманський, П[етро]. Трагичний кінець Петлюри. «Український Хлібороб», Бразилія, ч. 26.
64. Кедрин, І. Симон Петлюра. Кал. «Черв. Кол.» на 1927, сс.: 143-151.
65. Кедровський, В[олодимир]. Початки національного війська. «Збірник Петлюри», сс.: 216-220.
66. Кислиця, Іван. Вбивство законного шефа Української Народньої Республіки. «Дніпро», Шікаго, 1926, ч. 23.
67. Клим Т. «Петлюравльожі, а він сяголить» — Оповідання, спомин. «Літ. Ч. К.», 1931, ч. 5, сс.: 15-17. Іл.
68. Клима, Архип, Полковник. Пам'яті Незабутнього. «Табор», ч. 5, сс.: 15-19.
69. Ковальський, М. [Ред. ст.]. Варшава, 8. XI. [1927] «Вісти Укр. Центр. Ком. у Польщі» ч. 14-17, сс.: 4-13.
70. Ковальський, М. Крути — Rue Racine. «Тризуб», 1926, ч. 56, сс.: 6-9.
71. Ковальський, М. На черзі. «Тризуб», 1926, ч. 41, сс.: 7-12.
72. Ковальський, М. Памятаймо про нескінчене. «Студ. Голос», 1928, ч. 4, сс.: 7-9.
73. Ковальський, М. Творці антисемитизму. «Тризуб», 1926, ч. 50, сс.: 48.

---

*) Див. «Тризуб» ч.ч. 21-22 (571-72) з 30.V с.р., 23-24 (573-74) з 13. VI с.р., 26 (576) з 4. VII с.р.

74. Кожевників, Петро. Історичне вбивство.
«Студ. Вістн.», 1926, ч. 7-8, сс.: 45-46.
75. Кононенко, Христя. Вбивство Головного Отамана С. Петлюри і Подєбрадські українці.
«Український Голос», Вінніп., 1926, ч. 26, с. 3.
76. Контрасти.
«Українське Життя», 1926, ч. 5, с. [1].
77. Королів-Старий, В[асиль]. З моїх споми-нів про Симона Петлюру.
«Збірник Петлюри», сс.: 177-188.
78. Королів-Старий, В[асиль]. Над свіжою могилою.
«Тризуб», 1926, ч. 35-36, сс.: 3-6.
79. Королів-Старий, В[асиль]. Письменницький шлях С. В. Петлюри. <Деталь до біографії>.
«Тризуб», 1927, ч. 22-23, сс.: 22-27.
80. Косенко, І. Подільський наступ року 1919. <Сторінка із спогадів>.
«Тризуб», 1935, ч. 21-22, сс.: 13-18.
81. Короткий огляд відгомону преси з приводу національного горя.
«Бюл. Управи Т-ва б. вояків армії УНР», 1926, ч. 4.
82. Крижанівський, П. Українському Лицареві.
«Український Інвалід», ч. 9-10, сс.: 9-12.
83. Крушинський, Федір. Головний Отаман. <Спогади ад'ютанта>.
«Молода Україна», 1935, ч. 5-6, сс.: 7-10; ч. 7-8, сс.: 11-13; ч. 9-10.
84. Куш, В. Три спомини.
«Збірник Петлюри», сс.: 223-224.
85. Лазаревський, Борис. «Передчуття».
«Тризуб», 1935, ч. 21-22, сс.: 18-19.
86. Левицький, Модест. Козакі С. Петлюра <уривок із спогадів>.
«Тризуб», 1927, ч. 22-23, сс.: 31-34.
87. Левченко, С. Спогад. <Бл. пам. Головному Отаманові>.
«Табір», ч. 8, сс.: 5-8.
88. Лещинин, Д. Д. Памяти Головного Отамана Симона В. Петлюри.
«Православний Вістник», Вінніп., 1926, ч. 6.
89. Лещинин, Д. Д. Підлий вивоз.
«Український Голос», Вінніп., 1926, ч. 27, сс.: 4-5.
90. Л-ий, І. Над трюною Симона Петлюри <Огляд варшавської преси>.
«Тризуб», 1926, ч. 44, сс.: 29-31.
91. Лисянський, Б[орис]. Історичний силует Симона Петлюри.
«Гуртуймося» кн. VII, сс.: 4-11. Іл.

92. Литвицький, М. Перша зустріч з С. Петлюрою. <Спогад>.
«Студ. Вістник», 1926, ч. 7-8, сс.: 30-32.
93. Литвицький, М. Проти течії. <З приводу статті В. В[иничен]ка в «Ділі» ч. ч.: 138-139>.
«Українське Життя», 1926, ч. 1, с. 3.
94. Лотоцький, О[лександр]. Державний провід Симона Петлюри.
«Тризуб», 1930, ч. 20-21, сс.: 3-28.
95. Лотоцький, О[лександр]. Заповіт Симона Петлюри.
«Тризуб», 1926, ч. 35-36, сс.: 6-12.
96. Лотоцький, О[лександр]. Листки з пам'яті. <На могилу Незабутнього>.
«Тризуб», 1926, ч. 45, сс.: 2-8, 1927, ч. 22-23, сс.: 13-18.
97. Лотоцький, О[лександр]. Постать Симона Петлюри.
«Тризуб», 1927, ч. 25, сс.: 4-5.
98. Лотоцький, О[лександр]. Симон Петлюра про культурну працю еміграції.
«Тризуб», 1931, ч. 20-21, сс.: 8-23.
99. Лотоцький, О[лександр]. Справжні друзини.
«Тризуб», 1927, ч. 42, сс.: 9-12.
100. М. Є. Місто Петлюри.
«Тризуб», 1927, ч. 22-23, сс.: 34-37.
101. М. С. Короткий перегляд головніших статей російської преси з приводу смерті С. В. Петлюри.
«Тризуб», 1926, ч. 42, сс.: 25-29.
102. М. С. Чеська преса про смерть С. В. Петлюри.
«Тризуб», 1926, ч. 45, сс.: 18-20.
103. Маланюк, Євген. Національна проскомідія.
«Студент. Вістн.», 1926, ч. 7-8, сс.: 4-6.
104. Маланюк, Євген. Слово в роковини.
«Український Інвалід», ч. 19-23, сс.: 7-8.
105. Мартинець, Володимир. С. В. Петлюра й українське національне відродження.
«Студ. Вістн.», 1926, ч. 7-8, сс.: 15-21.
106. Марущенко-Богданівський, А. Підполковник. Штурм арсеналу <шкіци з пережитих рефлексів>
«Табір», ч. 5, сс.: 20-23.
107. Мацієвич, К[ость]. На земській роботі.
«Збірник Петлюри», сс.: 195-202.
108. Мацієвич, К[ость]. Світлій пам'яті незабутнього Симона Петлюри.
«Тризуб», 1926, ч. 41, сс.: 3-7.
109. Мацієвич, К[ость]. Симон Петлюра і сучасність.
«Тризуб», 1933, ч. 35, сс.: 5-12.

110. М и р о н о в и ч , М и к о л а , полк. М і ж м о л о т о м і к о в а д л о м . <Спомин про історичну нараду в Старо-Константинові> .
Кал. «Дніпро», 1936, сс.: 37-41.
111. М у ч е н и к з а У к р а ї н с ь к у Д е р ж а в н і с ь т ь .
«Український Голос», Вінніп., 1926, ч. 22, с. 4.
112. Н а ж е р т в е н н и к у У к р а ї н и .
«Нар. Вістн.», Луцьк, 1927, ч. 30, сс.: 1-2.
113. Н а о б о р о н у і м е н и П е т л ю р и і у к р а ї н с ь к о г о н а р о д у .
«Український Голос», Вінніп., 1926, ч. 28, с. 4.
114. Н а д с в і ж о ю м о г и л о ю . «Панахида» у к р а ї н с ь к о ї р а д я н с ь к о ї п р е с и .
«Діло», 1926, ч. 122, с. 2.
115. Н е г а р н и й о б ' я в .
«Народня Воля», 1926, ч. 70.
116. Н о с і й в е л и к о ї і д е ї . З п р и в о д у в б и в с т в а С . П е т л ю р и .
«Діло», 1926, ч. 117, сс.: [1]-2. «Свобода», ч. 138.
117. О л . П . В б и в с т в о С . В . П е т л ю р и в Ю г о - с л а в я н с ь к і й п р е с і .
«Тризуб», 1936, ч. 40, сс.: 24-26.
118. О л е к с і ю к , Т [і м і ш] . С . В . П е т л ю р а т а у к р а ї н с ь к е с т у д е н с т в о .
«Студ. Вістн.», 1926, ч. 7-8, сс.: 9-15.
119. О л е с і ю к Т [і м і ш] . У т р е т ю р і ч н и ц ю .
«Гуртуймося», 1929, [ч. 1], сс.: [4] - [9].
120. О п п о к о в , І в [а н] . С и м о н П е т л ю р а .
«Книгар», 1919, ч. 17, сс.: 1019-1024.
121. О т а м а н С е м е н П е т л ю р а .
О. Мегас — «Геройська Україна», Вінніп., 1920, сс.: [40]-[43], з портретами і іл.
122. П а н Г о л о в н и й О т а м а н н а ф р о н т і .
«Син України», 1920, ч. 3, с. 1.
123. П а с і ч н и к , Д м и т р о . К р у т и - П а р и ж .
«Студ. Вістн.», 1926, ч. 7-8, сс.: 28-30.
124. П е в н и й , П [е т р о] . З а х і д і с х і д у с в і т о - г л я д і О т а м а н а С и м о н а П е т л ю р и .
«Українська Нива», 1931, ч. 19 <291>, сс.: 2-3.
125. П і с л я с м е р т и С . П е т л ю р и . [Бібліограф. показчик].
«Українське Життя», 1926, ч. 1-9, с. 4.
126. П о п е р е ш н і й , В . [п с е в д . В . Б і д н о в] . П е р ш і р о к и л і т е р а т у р н о ї д і я л ь н о с т и С . В . П е т л ю р и <1902-1907 р. р.>
«Тризуб», 1929, ч. 22, сс.: 12-17.
127. П о с м е р т и П е т л ю р и .
«Український Голос», Вінніп., 1926, ч. 26, с. 5. Перегляд голосів преси Канади і Галичини з цитатами окремих статей.
128. П о р о х і в с ь к и й , Г . У к р а ї н с ь к а а р м і я т а її в о ж д ь .
«Збірник Петлюри», сс.: 220-223.

129. П р а в д и в и й . Л е к ц і я д л я Г о л . О т а м .
П е т л ю р и .
«Український Вістник», 1921, ч. 12, сс.: 1-2.
130. П р о к о п о в и ч , В [я ч е с л а в] . О с т а н н я п о д о р о ж .
<31. XII. 1923 — 16. X. 1924>.
«Тризуб», 1931, ч. 20-21, сс.: 26-33.
131. П р о к о п о в и ч , В [я ч е с л а в] . О с т а н н я п о д о -
р о ж . <31. XII. 1923 — 16. X. 1924>, <уривок>.
«Збірник Петлюри», сс.: 210-215.
132. П р о х о д а , В [а с и л ь] . В о ж д ь т а в і й с ь к о .
«Збірник Петлюри», сс.: 109-148.
133. П р о х о д а , В [а с и л ь] . О п т и м і з м С . П е т л ю р и .
«Тризуб», 1935, ч. 21-22, сс.: 3-8.
134. П р о х о д а , В [а с и л ь] . П е т л ю р а т а з б р о й н а
б о р о т ь б а .
«Гуртуймося», ч. XI, сс.: 11-13.
135. П р о х о д а , В [а с и л ь] . С и м о н П е т л ю р а —
в о ж д ь в і й с ь к а .
«Тризуб», 1929, ч. 22, сс.: 7-11.
136. П р о х о д а , В [а с и л ь] . Я к С и м о н П е т л ю р а
с т а в В о ж д е м У к р а ї н с ь к о ї А р м і ї .
«Гуртуймося», ч. IX, сс.: 20-31.
137. Р . С . С и м о н П е т л ю р а я к о р г а н і з а т о р
у к р а ї н с ь к о г о в і й с ь к а .
«Гуртуймося», 1930, ч. [5], сс.: 2-4.
138. [Р е д а к ц і й н а п е р е д о в а с т а т ь я] . В а р ш а в а ,
25. VI. 27 р .
«Вісти УЦК-ту у Польщі», 1927, ч. 11-13, сс.: [1]-3.
139. [Р е д а к ц і й н а п е р е д о в а с т а т ь я] . П а р и ж ,
н е д і л ь , 6 ч е р в н я 1926 р о к у .
«Тризуб», 1926, ч. 34, с. [1].
140. [Р е д а к ц і й н а п е р е д о в а с т а т ь я] . П а р и ж ,
н е д і л ь , 27 ч е р в н я 1926 р о к у .
«Тризуб», 1926, ч. 35-36, с. [1].
141. [Р е д а к ц і й н а п е р е д о в а с т а т ь я] . П а р и ж ,
н е д і л ь , 18 л и п н я 1926 р о к у .
«Тризуб», 1926, ч. 37-38, сс.: 6-7.
142. [Р е д а к ц і й н а п е р е д о в а с т а т ь я] . П а р и ж ,
н е д і л ь , 29 с е р п н я 1926 р о к у .
«Тризуб», 1926, ч. 42, сс.: [1]-2.
143. [Р е д а к ц і й н а п е р е д о в а с т а т ь я] . П а р и ж ,
н е д і л ь , 12 в е р е с н я 1926 .
«Тризуб», 1926, ч. 44, сс.: 1-2.
144. [Р е д а к ц і й н а п е р е д о в а с т а т ь я] . П а р и ж ,
н е д і л ь , 5 г р у д н я 1926 р о к у .
«Тризуб», 1926, ч. 56, с. 2.
145. [Р е д а к ц і й н а п е р е д о в а с т а т ь я] . П а р и ж ,
с е р е д а , 25 т р а в н я 1927 р о к у .
«Тризуб», 1927, ч. 22-23, с. 2.
146. [Р е д а к ц і й н а п е р е д о в а с т а т ь я] . П а р и ж ,
н е д і л ь , 13 л и с т о п а д у 1927 р о к у .
«Тризуб», 1927, ч. 42, сс.: 5-6

147. [Р е д а к ц і й н а   п е р е д о в а   с т а т т я].   П а р и ж ,
неділя, 1 квітня 1928 року.
«Тризуб», 1928, ч. 12, сс.: 1-2.
148. [Р е д а к ц і й н а   п е р е д о в а   с т а т т я].   П а р и ж ,
субота, 25 травня 1929.
«Тризуб», 1929, ч. 22, сс.: 3-4.
149. [Р е д а к ц і й н а   п е р е д о в а   с т а т т я].   П а р и ж ,
неділя, 25 травня 1930 року.
«Тризуб», 1930, ч. 20-21, с. 2.
150. [Р е д а к ц і й н а   п е р е д о в а   с т а т т я].   П а р и ж ,
понеділок, 25 травня 1931 року.
«Тризуб», 1931, ч. 20-21, сс.: 7-8.
151. [Р е д а к ц і й н а   п е р е д о в а   с т а т т я].   П а р и ж ,
середа, 25 травня 1932 року.
«Тризуб», 1932, ч. 22, с. 2.
152. [Р е д а к ц і й н а   п е р е д о в а   с т а т т я].   П а р и ж ,
четвер, 25 травня 1933 року.
«Тризуб», 1933, ч. 21-22, сс.: 3-4.
153. [Р е д а к ц і й н а   п е р е д о в а   с т а т т я].   П а р и ж ,
п'ятниця , 25 травня 1934 року.
«Тризуб», 1934, ч. 19-20, сс.: [1]-2.
154. [Р е д а к ц і й н а   п е р е д о в а   с т а т т я].   П а р и ж ,
субота, 25 травня 1935 року.
«Тризуб», 1935, ч. 21-22, сс.: 2-3.
155. [Р е д а к ц і й н а   п е р е д о в а   с т а т т я].   П р а г а , 25
травня 1931.
«Гуртуймося», 1931, ч. VII, сс.: 1-3. З портретом.
156. [Р е д а к ц і й н а   п е р е д о в а   с т а т т я].   П р а г а ,
25 травня 1934.
«Гуртуймося», 1934, ч. XI, сс.: 2-4.
157. [Р е д а к ц і й н а   п е р е д о в а   с т а т т я].
«Наша Громада», Подєбради, 1926, ч. 5-6 <31-32>, сс.: [1]-2.
З портретом.
158. [Р е д а к ц і й н а   п е р е д о в а   с т а т т я].   В   д р у г у
р і ч н и ц ю .
«Український Інвалід», ч. 9-10, сс.: [1]-2.
159. С. Н. Д о л і т е р а т у р н о ї   п р а ц і   С. В. П е т -
л ю р и .
«Тризуб», 1929, ч. 39, сс.: 5-7.
160. С а д о в с ь к и й , В [а л е н т и н] . С . П е т л ю р а в   К и ї в і
в 1906-1907 рр. <Із споминів>.
«Тризуб», 1927, ч. 22-23, сс.: 18-22.
161. С а д о в с ь к и й , В [а л е н т и н] . С . П е т л ю р а в   Р У П і
У С Д Р П . <Із споминів>.
«Український Голос», Вінніп., 1935, ч. 40, с. 12.
162. С а д о в с ь к и й , В [а л е н т и н] . С . П е т л ю р а в   Р У П і
і   У С Д Р П . <Із споминів>.
«Тризуб», 1935, ч. 21-22, сс.: 8-13.
163. С а д о в с ь к и й , В [а л е н т и н] . С в і т л і й   п а м я -
т и   н е з а б у т н ь о г о .
«Наша Громада», 1926, ч. 5-6 <31-32>, сс.: 46-49.

164. Сальський, В[олодимир], Ген., Вождь з ласки Божій.
«Тризуб», 1926, ч. 35-36, сс.: 13-17.
165. Сальський, В[олодимир], Генер. Штабу Генерал-хорунжий. Головний Отаман Симон Петлюра і Армія УНР.
«Табір» ч. 3, сс.: 5-13.
166. Сальський, В[олодимир]. 22. V. 1917 - 22. V. 1932.
«Вступне слово на академії 25 травня 1932».
«Табір», ч. 17, сс.: 3-4.
167. Сальський В[олодимир]. Симон [Петлюра як історична постать].
«Український Інвалід», ч. 19-23, сс.: 4-7.
168. Світлій пам'яті.
«Бюл. Управи Т-ва б. Вояків армії УНР», ч. 4.
169. С. В. Петлюра.
«Свобода», 1926, ч. 127.
170. С. В. Петлюра.
«Америка», 1926, ч. 72, с. 2.
171. Середя, Михайло. Головний Отаман.
«ІНВ», 1931, ч. 6, сс.: 482-489.
172. Середя, Михайло, Підполковник. Петлюра і Гарібальді <промова виголошена на жалібній Академії в 40-й день смерті Голови Директорії, урядженій Т-вом Вояків Армії УНР>,
«Табір», ч. 3, сс.: 14-17.
173. Симон Петлюра.
«Голос соціаліста», зб. II (1926), с. 68.
174. Симон Петлюра.
«Тризуб», 1935, ч. 23, сс.: 6-7.
175. Спінклер, В. Пам'яті С. В. Петлюри.
«Збірник Петлюри», сс.: 224-227.
176. Сірополко, Ст[епан]. Виїзд С. В. Петлюри з Києва до повстанчого війська в листопаді 1918 р.
«Тризуб», 1934, ч. 19-20, сс.: 6-7.
177. Сірополко, Степан. До характеристики С. В. Петлюри, як людини. <Сторінка зі спогадів>.
Кал. «Дніпро», 1936, сс.: 34-37.
178. Сірополко, Ст[епан]. З життя української колонії в Москві. <Сторінка зі спогадів>. Присвячується світлій пам'яті С. В. Петлюри.
Кал. «Дніпро», 1927, сс.: 37-40.
179. Сірополко, Ст[епан]. Земський діяч С. В. Петлюра й гетьман П. Скоропадський. <З архивних матеріалів>.
«Тризуб», 1927, ч. 22-23, сс.: 27-31.
180. Сірополко Ст[епан]. «Легковажний вчинок». <Із спогадів чеського майора про події на Україні в 1918 р.>.
«Тризуб», 1932, ч. 32-33, сс.: 14-17. З нагоди цієї статті див. ст.

- Славінського в ч. 36. «Тризуба» (1932) та відповідь Ст. Сірополка в ч.38 «Тризуба» й лист до ред. О. Удовиченка («Тризуб», 1932, ч. 41, сс.: 30-32.)
181. Сірополко, [Степан]. Один з невідкритих починів С. В. Петлюри.
«Гуртуймося», ч. VII, сс.: 17-18. З факсиміле С. Петлюри.
  182. Сірополко, Ст[епан]. Сторінка з приватного життя С. В. Петлюри.
«Тризуб», 1931, ч. 20-21, сс.: 24-25.
  183. Славінський, М[аксим]. На могилу Симона Петлюри.
«Тризуб», 1926, ч. 56, сс.: 4-5.
  184. Славінський, М[аксим]. Симон Петлюра <1879-1926>.
«Збірник Петлюри», сс.: 7-15.
  185. Сотник Української Армії. Нищі духом.
«Українське Життя», 1926, ч. 11, сс.: [1]-3.
  186. Стадник, Йосиф. Жидівські погроми на Україні.
«Український Голос». Вінніп., 1926, ч. 26, с. 3.
  187. Стечишин, М[икола]. Симон Петлюра, яко Верховний Вождь в стосунку до національних меншостей на Україні зокрема до жидівства.
«Український Інвалід», ч. 28-30, сс.: 10-14.
  188. Стечишин Микола. Як «Петлюрівці» боронили жидів. <Образець відносин на Україні в часи революції, предложений французькому суду в Парижі>.
«Український Голос». Вінніп. 1926 ч. 47, с. 3.
  189. Сціборський, М., інж. Трагічні роковини.
«Українське Слово», 1935, ч. 109, с. [1].
  190. Т. С. Перемога Великого.
«Студ. Голос», 1928, ч. 4, сс.: 13-15.
  191. Токаржевський - Карашевич, Я. Симон Петлюра в Парижі <1924-1926>.
«Тризуб», 1931, ч. 20-21, сс.: 33-42.
  192. Топчибаші, А. М.-б. Зустрічі з Симоном Петлюрою.
«Тризуб», 1932, ч. 22, сс.: 2-8.
  193. Тріюфальний похід брехні.
«Тризуб», 1926, ч. 44, сс.: 26-28. Передрук з «Діла», 1926, ч. 191.
  194. Тутешній. Румунська преса про убивство С. В. Петлюри.
«Тризуб», 1926, ч. 42, сс.: 22-25.
  195. Удовиченко, О. Бій за арсенал.
«Тризуб», 1934, ч. 19-20, сс.: 8-14.
  196. Факсиміле великоднього звернення до земляків св. п. С. Петлюри, влас-

- норучно ним писане року 1926.
«Тризуб», 1933, ч. 16-17, с. [2].
197. Филонович, В[асиль]. На шляху боротьби.
«Гуртуймося», 1929, [ч. 1], сс.: [9]-[11].
198. Х. З України вінок на могилу С. Петлюри.
«Тризуб», 1929, ч. 22, сс.: 17-18.
199. Харусь, М., З нагоди смерти С. В. Петлюри.
«Нове життя», 1926, ч. 3-5, сс.: 35-40. З большевицького погляду.
200. Чуб, В. Симон Васильевич Петлюра.
«Дзвін», Рівне, 1926, ч. 193, сс.: 2-3.
201. Шандрук, Павло, Генерал-хорунжий. Симон Петлюра — творець і вождь українського війська. <Реферат, виголошений автором 25. V. 1927 року у Варшаві на Жалібній Академії>.
«Вісти УЦК-ту в Польщі» ч. 11-13, сс.: 14-21.
202. Шульгин, Ол[ександр]. Перша річниця смерти С. В. Петлюри.
«Тризуб», 1927, ч. 24, сс.: 4-6.
203. Шульгин, О[лександр]. Симон Петлюра та українська закордонна політика.
«Збірник Петлюри», сс.: 172-176.
204. Щербина, Ф[едір]. Симон Петлюра на Кубані.
«Збірник Петлюри», сс.: 189-194.
205. Яковлів, А[ндрій]. Вбивство С. В. Петлюри перед судом присяжних в Парижі.
«Студ. Віст.», 1927, ч. 10-12, сс.: 14-17.
206. Яковлів, А[ндрій]. Паризька трагедія.
«Збірник Петлюри», сс.: 228-258.

2) Життєписи

207. Головний Отаман Війська УНР — Симон Васильович Петлюра.
«Україна», Станіславів, 1920, ч. 2, сс.: 4-5.
208. М. С. Симон Петлюра 1-й почесний член Української Спілки Воєнних Інвалідів. <Короткий біографічний нарис>.
«Український Інвалід», ч. 4, сс.: 2-4.
209. Начальний отаман Семен Петлюра. Біографічний очерк.
Кал. «Канад. Українця» на 1920, сс.: 64-66.
210. Начальний отаман Симон Васильович Петлюра. Біографічний очерк.
«Український Прапор», Відень, 1919, ч. 13.

211. П е т л ю р а С и м о н .
Українська Загальна Енцикл. т. II, кол. 1036; з портретом.
212. С и м о н П е т л ю р а ...
«Вістн. СВУ», 1917, ч. 160, с. 473.
213. Ф[илонович], В[асиль]. С и м о н П е т л ю р а .
«Гуртуймося», 1929, [ч. I], сс.: [12]-[15].

3) Менші газетні статті, хронікерські замітки, інформації

а) ЗАГАЛЬНОГО ЗМІСТУ

214. А н с ь к и й В. Л и с т і з Ю г о с л а в і ї . «Реч» про українське питання. «Кровавий Петлюра». — Петлюра та українська справа в освітленні російського «ліберала» О. Ксюніна. Що пише «Новое Время». <Від власного кореспондента>.
«Діло», 1926, ч. 125 сс.: [1]-2.
215. В. С. Ч и н е с о л о м ' я н и й в о г о н ь ?
«Українське Життя», Вінніп., 1926, ч.2, с.[1]. Про потребу протиакції жидівської агітації.
216. Г е р о д о т , Д м и т р о . Н а е м і г р а ц і й н і й к о н ф е р е н ц і ї в Р у м у н і ї .
«Тризуб», 1926, ч. 54, сс.: 13-18.
Засідання з рефератом про С. Петлюру.
217. Д е л е г а ц і я У к р а ї н ц і в у г о л о в н і й к в а р т и р і .
«Вісти СВУ», 1917, ч. 173, с. 685.
Делегація з С. Петлюрою на чолі у Керенського.
218. З г а з е т т а ж у р н а л і в . С т а т т я М . Р а ф е с а п р о С . П е т л ю р у .
«Ставка», Київ, 1918, ч. 4, с. 2.
219. І н т е р в'є н ц і я П е т л ю р и у п р е д с і д а т е л ь с ь к и х м і н і с т р і в Л и з о г у б а .
«Вістн. пол., літ. й життя», 1918, ч. 26, сс.: 404-405.
Про незаконні вчинки української влади щодо земств.
220. Л и с т С . П е т л ю р и д о н і м е ц ь к о г о й а в с т р о - у г о р с ь к о г о п о с л і в .
«Віст. пол., літ. й життя», 1918, ч. 23, с. 346-348. Проти арештувань гетманською владою й персекуцій, писаний в імені Губ. нар. Управи та Управи Всеукраїнського Земського Союзу.
221. Н о в а к н и ж к а п р о П е т л ю р у .
«Дніпро», 1935, ч. 18, с. [1].
Інформація «Офінора» про італ. вид. «Ми та Україна».
222. Н о в а к н и ж к а п р о П е т л ю р у .
«Час», 1935, ч. 1993, с. 3.
Про книжку Лавра Майнарді — «Симон Петлюра — герой та мученик України».
223. Н о в а п о л е м і к а в с п р а в і с м е р т и с в . п . С и м о н а П е т л ю р и .
«Час», 1935, ч. 1870, с. 2.
224. Н о в і р е в е л я ц і ї в с п р а в і с м е р т и б л . п . С и м о н а П е т л ю р и .
«Дніпро», 1935, ч. 6, с. 7.

225. О. Д о т а й н и в б и в с т в а б л . п . С . В . П е т л ю р и .
«Українське Слово», Париж, 1935, ч. 91, с. 3.
226. П р и в і т а н н я п . Г о л о в н о г о О т а м а н а .
«Українська Трибуна», 1922, ч. 8 <206>, с. 3.
227. П р о м о в а П е т л ю р и [на Всеукраїнським з'їзді рад робітничих і салдатських депутатів].
«Вісти пол., літ. й життя», 1918, ч. 3, с. 28.
228. С . П е т л ю р а п р о у к р а ї н і з а ц і ю а р м і ї .
«Вісти СВУ», 1917, ч. 176, с. 727.
229. Т - в о і м е н и С и м о н а П е т л ю р и .
«Вісти УЦК-ту в Польщі», ч. 5, сс.: 24-25.
230. У к р а ї н с ь к и й м і н і с т р в і й н и . . .
«Вісти СВУ», 1917, ч. 181, с. 815.
Перший наказ С. Петлюри як Генер. Секрет. з дня 25 листопада 1917.

б) ПРО СМЕРТЬ І ПОХОРОН С. ПЕТЛЮРИ

231. В а р в а р с ь к е в б и в с т в о . Ф р а н ц у з ь к и й г о л о с з п р и в о д у в б и в с т в а П е т л ю р и .
«Діло», 1926, ч. 119, с. [1].
232. В б и в с т в о Г о л [о в н о г о] О т а м а н а С . П е т л ю р и .
Громада, 1926, ч. 23 <29>.
233. В б и в с т в о Г о л о в н о г о О т а м а н а С . В . П е т л ю р и .
«Дзвін», 1926, ч. 192, с. [1].
234. В б и в с т в о П е т л ю р и .
«Свобода», ч. 136.
235. В б і й н и к С . П е т л ю р и — к о м у н і с т .
«Дзвін», 1926, ч. 196, с. [1].
236. В е л и к а в т р а т а . Р е а к ц і я н а о г і д н и й в ч и н о к Ш в а р ц - б а р т а і с т а н о в и щ е с в і т о в о г о ж и д і в с т в а д о у к р а ї н с ь к о ї п о л і т и ч н о ї е м і г р а ц і ї . В і д г о м і н с м е р т и С . П е т л ю р и в П р а з і . В і д г о м і н с м е р т и С . П е т л ю р и в Б е р л і н і . П о х о р о н и .
«Діло», 1926, ч. 123.
237. В і д г у к и н а с м е р т ь С . В . П е т л ю р и .
«Тризуб», 1926, ч. 34, с. 2, ч. 35-36, с. 53.
238. В і д г о м і н с м е р т и С . П е т л ю р и в Б е р л і н і .
«Тризуб», 1926, ч. 35-36, с. 50.
239. В о л о х . С . П а н а х и д и .
«Тризуб», 1926, ч. 37-38, сс.: 9-11.
240. Г е р о д о т , Д м [итро]. П і с л я с м е р т и С . В . П е т л ю р и . <Лист з Букарешту>.
«Тризуб», 1926, ч. 41, сс.: 16-17.

П. Зленко

(Далі буде)

† Сотн. Пилип Нестеровський як учитель української школи в Люні
(Некролог на стор. 40)

З МІЖНАРОДНОГО ЖИТТЯ

— Літні поголоски.

Не знати, може це з причини літньої сезони, але за останній час у європейській пресі досить багато й поважно говорилося про можливість революційної, так мовити, зміни в совітсько-германських взаєминах, які з ворожих ніби-то мають стати приятельськими і навіть — союзними. Звістку про це пустили до обігу скандинавські газети, схвилювали тим опінію кількох країн, але найбільше занепокоїли совітських союзників у Середній Європі. Звістки засновано на здогадах, а елементи для тих здогадів подають ті самі скандинавські газети: 1) тов. Сталін вигнав голову Комінтерну тов. Дімітрова, а на його місце посадовив тов. Єжова, того самого, що сидить уже на місці тов. Ягоди, який, як в'єдомо, поки що сидить у в'язниці; 2) тов. Літвінов поїхав до Відня од чогось там лікуватися і зробив це якраз в той час, коли на одному з австрійських курортів одпочивав германський міністр закордонних справ бар. фон-Нейрат.

Зв'язок між вказаними двома подіями мав би бути такий. Тов. Дімітров і тов. Літвінов мали різні концепції що-до закордонної політики совітів. Голова Комінтерну стояв за абсолютну і до кінця допомогу валенсійському урядові в Іспанії, а після перемоги над генералом Франком, — за європейську війну та за світову революцію. Але совітський міністр

закордонних справ на перемогу над ген. Франком надій, мовляв, не покладає, всякої війни боїться і, зневірившись у французьких силах та в симпатіях Англії, шукав наближення до фашистських держав, у першу чергу до Германії. Довший час ніби-то тов. Сталін слухався тов. Дімітрова, і тов. Майський, з його наказу, провадив у Лондонському невтручальному комітеті таку гостру політику, що став там цілковито ізольований. Цей останній факт ніби-то налякав тов. Сталіна, який тому перейшов тепер на бік тов. Літвінова, а тов. Літвінов, використовуючи цю зміну, зараз-же, не гаючись, експресом виїхав до Відня, аби зачати там пересправи з фон-Нейратом.

Що всьому тому є, чи може бути правди? Правди, мабуть таки небагато, а до того й та, що є, наявно переплутана з чистими домислами. Так, скажім, той факт, що вигнано тов. Дімітрова. За сучасної державної системи тов. Сталіна ця історія — річ зовсім нормальна, і дивно було б, коли б того не сталося. Вистрілявши, заславши й посадовивши дов'язниць усіх розумніших за себе в державному апараті СРСР, тов. Сталін цілком логічно перейшов до другого кита, що на ньому спolieгає його сила, — до Комінтерну. І першою жертвою мусів такі стати тов. Дімітров, бо цей болгарин, — можна, а то й слід про нього бути найгіршої думки, — будь-що-будь, все таки людина ідейна, освічена, до певної міри талановита і безперечно одважна, — останню рису він виявив на суді в Берліні, де йому загрожувала смерть. Така людина сьогодні вже тов. Сталінові непотрібна. Вигідніше й безпечніше мати при собі тов. Єжова, вчорашнього робітника, слухняного виконавця з чекістів, людину без своїх думок, ідеями не обтяжену. Він і відповідну чистку в Комінтерні переведе, як йому буде вказано. Що правда, більшість із тих, що їх треба буде чистити, живуть закордоном, але й на них є обух. По-перше, можна припинити субсидії, а по-друге, коли це не допомагатиме, — можна буде тесь тихо й на той світ виправити, чи вкрати, — прецедентів уже є для того досить.

Чи зв'язана буде ця чистка із закордонною політикою совітів, — хто знає. Може й ні. Внаслідок чистки внутрішньої жадних змін політики не сталося, — чому вони мають з'явитися після чистки закордонної? Бо-ж ці обидві чистки явище того самого порядку. Не про якісь окремі зміни говорять вони, а вказують на одну глибоку зміну в еволюції совітської влади, яка, на чолі з тов. Сталіним чи інакше — опанована ним, дійшла до лінії старої московської концепції персонального абсолютизму, обмеженого, як справедливо говорили французи вже за часів царя Олександра І, конспірацією та атентатами. Раз еволюція дійшла до такої точки, то зміни будуть, але вони будуть не ті, що їх конструє політична логіка. Їх зміст залежатиме від того, як уявляє собі свою персональну ситуацію тов. Сталін, бо ради того піде він і на всякі зміни.

Але про все те здогадуватись годі. Не тому, що Посип Джуґашвілі — така вже хитра людина. Інтелектуально — це особа посередня, волю має певну, але уявлення його — перестрашені тими умовами, до яких його сліпа доля поставила. До чого така людина може додуматись, здогадуватись тяжко навіть тому, хто й психопатологією добре ознайомлений. От, наприклад, хто міг згадати, що тов. Сталін вистріляє й знищить цілий вищий командний склад совітської армії та флоти, і то в час, коли, як усім здається, добрі генерали та флотоводці потрібні державі, як хліб та вода. А він узяв та й знищив. Що йому до того, що від того зник якийсь міжнародний престиж СРСР. Хай зникає, але йому, тов. Сталінові, безпечніше буде. Так само може статись і з закордонними справами. Тут те-ж можливі всякі несподіванки, не виключені й спроби наближення до Германії, цього ніби-то природнього ідеологічного ворога совітів. Безпечніше, мовляв, буде. Може таки справді тому й вигнано тов. Дімітрова, що він був надто відомий у Берліні і був би наявною, навіть в очах тов. Сталіна, перешкодою. Хто знає, — все можливе. Можливе й те, що тов. Літвінов справді таки скочив до Відня, аби там в той чи інший спосіб побачитись з фон-Нейратом і коли можна буде — побалакати з ним.

Але для того, щоб якась згода або якийсь союз стався, потрібне бажання не одної, а двох сторін. Припускаємо, що у тов. Сталіна таке бажання є, — чи є воно в Адольфа Гітлера? Тут те-ж ми попадаємо до площини згодав, хоч і цілком иншого порядку, ніж ті попередні. Як поставилася б германська дипломатія до бажання тов. Сталіна, зараз не ясно. Не тому, що тут можливі якісь необраховані несподіванки, продиктовані якоюсь персоналією, але тому що для ширшої публіки застаються більше-менше невідомими провідні елементи закордонної політики третьої Германської імперії. Так, можна думати, що з совітами, як з такими, Адольф Гітлер мабуть таки не піде на згоду і не складе з ними союзу, — бо він голосно й офіційно проголосив себе ворогом усякого роду комунізму. Але як він поставився б до справи, коли б совіти перестали бути совітами, а Комінтерн — не сам тов. Дімітров, а цілий Комінтерн, — був знищений Москвою, — сказати зараз із певністю не можна.

Не можна, по-перше, тому, бо з позитивним ставленням до тої справи зв'язана була б перебудова всіх світових міжнародніх взаємин Германії, автім хто знає, чи баланс тої перебудови випав би на користь Німеччини, чи проти неї? А по-друге, ще й тому, що ми точно не знаємо основних ліній германської політики що-до Сходу Європи на той випадок, коли там уже не буде ССРСР. Що правда, до преси свого часу просяkali і діючі про ті лінії, а саме, що ніби-то Германія Адольфа Гітлера на Сході Європи хотіла б мати не одну якусь державу, а три, силою собі більше-менше рівні, тоб-то Польщу, Україну та Московію, бо тільки в той спосіб настала б там рівновага сил. Але поруч з цією тезою з'явилися звістки й иншого порядку. Ні сам Адольф Гітлер, ні його співробітники ніколи публічно про це нічого не говорили. І цілком зрозуміло, чому. Тому що так або инакше висловлюватися що-до цієї справи, — було б ще передчасно.

Автім, як раз в цьому й загадка для всіх згодачників, бо-ж тов. Сталін, коли придивляться до його японської політики, може й тут піти на все. Може погодитись і на посилення Польщі на рахунок ССРСР, може погодитись і на самостійну Україну, може знищити й совітську форму — аби йому залишилась Московія та аби він у ній zostався тим, чим був у ССРСР. Можуть і такі обставини утворитись. А тому краще з остаточними здогадами почекати, з одного боку, чину тов. Сталіна, а з другого, — відповіді на те германської дипломатії. Перебуваємо літню сезону. Що за тої спеки може впасти до голови тов. Сталіна — ніхто не вгадає.

Observer

Після тяжкої операції упокоївся 9 серпня с. р. в шпиталі член Української Громади в Ліоні і навчитель української школи сотник Армії УНР

Пилип НЕСТЕРОВСЬКИЙ

про що повідомляють Родина Покійного та Рада Громади.
Поховано його на Ліонському кладовищі 12 серпня.

ХРОНІКА

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

У Франції

З життя Укр. Бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі

— По іменний список ч. 45 осіб, що склали датки на Бібліотеку.

На підписний лист Т-ва б. Вояків Армії УНР в Каліші (Польща) датки зложили в золот.— п. п.: І. Л-ко — 2, Дешко — 1, Водз. — 0.50, Прасов — 0.20, підпис нечиткий — 0.20, Гученко — 0.10, Пуц — 0.10, М. Яценко — 0.15, Брашко — 0.20, Л. Силин — 0.15, Білий — 0.10, підпис нечиткий — 0.50, Каленський — 0.20, підпис нечиткий — 0.10, П. Опаренко — 0.20, К. Пимко — 0.20, Дзюба — 0.10, К. Базицький — 1, Лашевська — 0.10, Барвінський — 0.40, підпис нечиткий — 0.20, полк. Приходько — 0.10.

На підписний лист ч. 874, Волинського Українського Об'єднання в Луцьку, датки в золот. зложили: Українська Парламентська Репрезентація Волині — 10, Волинське Українське Об'єднання — 5, інж. С. Тимошенко — 5, Луцьке Православне Братство Чесного Хреста — 2, Л. Михайлів — 2, В. Дзюблик — 1, підпис нечиткий — 1, свящ. М. Кибалюк — 3, і збірка на майдані собору в Луцьку 6-го червня 1937 гр. — 64 зол. 29 гр.

Під час урочистої академії в пам'ять С. Петлюри, що відбулась 30 травня с. р. в Букарешті, датки в леях зложили: п. п. Бойко-Петрушак Андрій — 20, Буяло Пилип — 20, Вацик (студент) — 20, Влашок Гриць — 100, Геродот Дмитро — 100, Гетьман Михайло — 40, Горбунів Петро

— 40, Іванович Галя — 15, Коряко Олександр — 20, Коханенко Симон — 40, Назарчук Теодор — 50, д-р Попович Омелян — 100, Харовюк Мирослав — 20, Шлопак Гриць — 100, і Коряко Олександр — 40.

На підписний лист ч. 743, Української Громади в Бакеу (Румунія), датки в леях зложили: п. п. Білоус Іван — 10, Кернас С. — 20, Колос Тиміш — 40, Коханенко Симон — 20, Ліповський Іван — 20, Ляхів Іван — 30, Осатюк Іван — 20, Очеретний Гриць — 20, Прилипка — 10, Твердий Василь — 20, Шлопак Гриць — 100, Якименко Яким — 10, і Яновський Юхим — 20.

В 11-ту річницю смерті Симона Петлюри, філія в Бакеу Т-ва б. Вояків Армії УНР в Румунії зложила датки на Бібліотеку Його імені. Датки ці в леях зложили п. п.: Горбенко Іван — 20, Дибенко Степан — 15, Кернас Семен — 15, Коханенко Симон — 30, Ляхів Іван — 20, Наконечний Іван — 20, Осатюк Ів. — 15, Очеретний Гриць — 20, Пасічний Іван — 20, Пахар Іван — 15, Разовський Гриць — 20, Сольський Каленик — 20, Шлопак Гриць — 60, Якименко Яким — 15.

Українська Громада в Пятра-Нямц (Румунія) склала такі датки в леях: п. п. Герасименко Андрій — 10, Андрус Пилип — 20, Дзюбинський Микола — 20, Петренко Ефросинія — 10, Петренко Павло — 20, і Сасенко Теодор — 20.

— Квіти на могилу св. пам. С. Петлюри склала пані Н. Козицька, голова Товариства «Український Пласт» у Празі.

— 13-ий черговий з'їзд Союзу Українських Емігрантських

Організацій у Франції відбувся в Парижі 14-15 серпня с. р. в спокійній і діловій атмосфері.

Нову Генеральну Раду Союзу на цьому з'їзді обрано в такому складі: голова — М. Шумицький, члени — П. Вержбицький, С. Нечай, П. Песипшин, М. Мельник. На запасових членів обрано — В. Силенка та Ю. Наглюка.

Нова Ревізійна Комісія: голова — Ю. Бацуца, члени — П. Пашин, М. Левицький. Запасові члени — П. Гусак, Г. Маслюк.

Доповідь на з'їзді про завдання української визвольної боротьби прочитав п. М. Мельник — голова Паризької громади.

Перед з'їздом, в суботу 14 липня, відправлено було молебен, який служив о. прот. І. Бриндзан.

В неділю з'їзд поклав вінок із жовтоблакитними стрічками на могилу бл. пам. С. Петлюри. На стрічках був напис: «Головному Отаманові С. Петлюрі — 13-ий з'їзд Союзу УЕО у Франції».

Докладніше про з'їзд буде подано в одному з наступних чисел «Тризуба».

— Пластовий табір у Франції. Пластова Референтура при Генеральній Раді Союзу УЕО у Франції влаштовує цього літа пластовий табір у Шалеті, який уже розпочався і буде тягнутися до 20 вересня.

Проводить табір пластовий інструктор С. Сірополко із Праги.

У Польщі

— Річниця смерти бл. пам'яті С. Петлюри в Олександрові-Куявському. День 30 травня с. р. пройшов у Олександрові-Куявському під знаком віддання пошани св. пам'яті Головного Отамана Симона Петлюри. Зранку в місцевій каплиці відправлено було урочисту службу Божу, а після неї — панахиду по Головному Отаманові та всіх, що життя своє віддали за волю України. На сільську молитву приїхали тако-ж майже всі члени української колонії з Торуня та Іновроцлава. Дуже

добре співав хор місцевої каплиці.

По обіді на місцевому кладовищі українських емігрантів було відправлено панахиду. Правив українською мовою п.-о. В. Карвовський, співав хор, складений з емігрантів, яким керував п. Будило. Після панахиди п.-о. Карвовський виголосив пастирську промову.

Потім полк. Чорний пригадав присутнім про роллю Головного Отамана С. Петлюри в нашій визвольній боротьбі, а член торунської колонії п. Хмара зачитав реферат, яскраво ілюстрований уривками з творів Т. Шевченка, закликаючи всіх українців до консолідації сил для майбутньої збройної боротьби.

По рефераті було заспівано «Заповіт» та кілька українських пісень. Між співами виступали діти з патріотичними декламаціями.

Офіційну частину урочистости було закінчено по 6-ій год. вечера. Потім в лісі коло кладовища відбувся спільний підвечірок членів усіх колоній, що брали участь у святі.

Організацію й підготовку свята провела управа місцевого відділу УЦК при активній підтримці членів відділу. Особлива подяка за працю по впорядкуванню могил належить пп. Меналюкові, Доньцову та Синиці.

X.

— Річниця смерти Головного Отамана Симона Петлюри в Біловіжському відділі УЦК. Як і вся українська еміграція, українські емігранти в Біловіжжі твердо заховують у своїх серцях пам'ять і великий смуток по всіх українцях і дорогому Вождеві св. пам. Головному Отамані Симоні Петлюрі.

Як кожного року, в день смутку по невіджалованій втраті зібралися українські емігранти в Біловіжжі, щоб спільно помолились за спокій душі Того, хто був творцем Збройної Сили Української Нації та пригадати нашому підростаючому поколінню, що во-

но має унаслідувати по своїх батьках.

З причин, залежних од церковних влад, треба було програм свята розділити на дві частини, відклавши відслуження панахиди на неокреслений час. 30-ж травня, зібравши дітей та одягнувши їх в українські національні убрання, українські емігранти в Біловіжжі помолилися в церкві без жалібної служби Божої.

Після церкви в помешканні відділу відбулася жалібна академія з таким програмом: д повідь голови відділу, присвячена пам'яті та заповітам Покійного Головного Отамана, декламації дітей і співи, які пройшли дуже добре. Потім заспівали «Вічну пам'ять» та «Журавлі», і офіційну частину урочистості було закінчено. Далі було влаштовано спільний обід для дітей.

Аж через місяць, в неділю, 27 червня, після одержання відповідного дозволу од церковних влад, відбулася в Біловіжжі заупокійна служба Божа і панахида. До Біловіжжа за 50 кілометрів приїхав п.-о. магі. Володимир Вишнівський, який правив в асисті місцевого п.-отця та диякона, при переповненій людьми церкві. Церковний хор співав дуже добре.

Під час служби Божої п.-отці, а особливо о. В. Вишнівський, звернулися до присутніх із словом українською мовою, присвяченим пам'яті Покійного Вождя Українського Народу, як і з словом утіхи для тих, що тужать за своїм зруйнованим гніздом та з вірою в Бога далі невтомно боряться за святу правду України.

Українські емігранти в Біловіжжі на цьому місці складають п.-отцеві В. Вишнівському найширшу подяку за зроблену їм пастирську прислугу та безкорисно понесений труд, як рівно-ж і за зложену жертву на дітей сиріт українських емігрантів захоронки ім. С. Петлюри в Перемишлі.

Разом з тим належиться велика подяка невтомному голові від-

ділу п. Г. Мироненкові за його інтенсивну культурно-освітню й організаційну працю серед членів відділу та їх дітей, якою він об'єднав майже всіх. Будемо надіятися, що й ті, що ще, на жаль і на стид, блудять по-за організацією, те-ж знайдуть дорогу до неї. А тим слабодухим, що бояться бути присутніми в церкві на панахиді за Тих, що віддали своє життя й кров'ю своєю оросили Українську Землю, бажаємо зміцнення їх душевних сил, щоб і вони були достойними знову знайти дорогу через Збруч.

Пр-ій.

— З життя Української Станиці в Польщі. Вірна своїм традиціям, 3 стр. Залізна дивізія справляла в Українській Станиці при м. Каліші 20 червня с. р. своє дивізійне свято.

Із Станиці і околиць о 17 год. зібралось до Покровської Козачої станичної церкви вояцтво дивізії з родинами, де відбувся урочистий молебен, що-його правив архимандрит Борис; співав збірний мішаний хор. Після привітань гостей і «Залізних» було запрошено до салі Т-ва Вояків на традиційній бенкет. В офіційній його частині перше слово було виголошено на честь Пана Головного Отамана, а потім пана Військового Міністра, яким тут-же ухвалено було послати привітальні депеші. Заступник командира в своїй промові звертає увагу Залізних на сучасний історичний переломовий момент, підкреслює заслуги Залізних перед батьківщиною в минулому і національне довір'я в сучасному, і закликає до готовності й дальшого об'єднання для спільної цілі під активним проводом свого к-ра ген. Шандрука. Далі виголошується ще ряд тостів. Спогади минулих боевих днів, позитивні факти сучасности й незломна віра в перемогу Української Зброї — були то теми, які зайняли зібраних до пізнього часу. Не забракло і вояцької пісні. А дивізійні домогові установи скористали з принагідної okazji, щоб зібрати гріш на тих Залізних,

що їх могутнє колись тіло зломив уже непереборимий час і набуті рани.

Залізна дивізія ще живе, а разом з нею живе й ґрунт для творення української мілітарної сили в недалекому вже майбутньому.

С о т н и к .

— З життя української колонії в Августові. Життя української колонії в Августові в останньому часі набрало більшої інтенсивності, завдяки енергії проводу відділу та сердечній підтримці, яку йому виявляють більшість членів Відділу.

14 березня с. р. було відсвятковано Шевченківські рокобини з великим проґрамом рефератів, промов, дитячих декламацій і співів. Починаючи від цих свят, кожної неділі діти вчатьсь віршів, танців і співів під керівництвом п. П. Дерана в помешканні голови Відділу.

Що-місяця відбуваються збори членів Відділу, на яких порушуються й полагоджуються всі справи, зв'язані з організаційною працею місцевої колонії.

До систематичної праці Відділу належить віднести й працю по навчанню дітей української мови, української пісні і танку.

— З життя української еміграції у Любліні. Життя Відділу УЦК в Любліні починає бути в останньому часі чим раз, то активнішим, що належить завдячувати обраній в грудні м. р. новій управі Відділу на чолі з п. Шилінгом.

3-го квітня с. р. відбулася в Любліні, організована управою Відділу УЦК, урочиста академія; присвячена 76 річниці смерті Т. Шевченка. Дала вона добрі наслідки як матеріяльні, так і моральні.

9-го травня с. р. в «Хаті Козака» люблінського Відділу УЦК відбулося «свячене яйце» для дітей б. вояків Армії УНР, що вчашають до «Вишневого садочку», який існує при Управі Відділу. П.-о. Лопухович відправив службу Бо-

жу українською мовою і доконав посвячення. Існуючий при Відділі український хор заспівав українською мовою «Христос Воскрес» та різні великодні пісні. П.-о. В. Лопухович виголосив до дітей промову про значіння великоднього яйця, символу життя, і українських традицій, та побажав їм розговлятися в найкращому часі на вільній батьківщині.

Підчас цього дитячого свята діти фотографувалися разом із п.-о. Лопуховичем, виховательками панночками Головка й Свічинюк, головою Відділу пор. Шилінгом та членами управи і Відділу.

До урядження свята багато причинилися виховательки М. Головка і Г. Свічинюк, наші сестри наддністрянки, за що належить їм щира подяка від цілої колонії.

X.

— Збірка для дітей українських емігрантів у Тернополі. Заходами голови Відділу УЦК в Тернополі, 23 травня с. р. проведено було в Тернополі збірку для дітей бідних емігрантів з Великої України. Збірка дала 61 зол., які розподілено між потрібними.

Закарпатські українці в Празі

22-24 квітня с. р. в Празі відбувся з'їзд національної аграрницької молоді з цілої Чехословацької республіки. Серед інших, приїхала до Праги й молодь із Закарпаття, що організована аграрною партією Чехословачини. З'їхалися наші гуцули, бойки, лемки — всі в національних убраннях і під жовто-блакитними прапорами в день походів Прагою брали участь в них разом з іншими народами республіки. Вечерами молодь ходила вулицями Праги, співаючи наші пісні, а в більшості пісні з Великої України. В неділю для молоді було влаштовано вечірку, де співали закарпатські хори і танцювалися українські танки. Така наочна пропаганда дуже потрібна в Празі,

де ще досі думають, що закарпатське населення має свою окрему «підкарпатську» мову, й що воно більше зрідні росіянам, ніж українцям. При зустрічах з українцями-емігрантами закарпатські гості з подивом констатували, що ті так добре балакають по-українськи, бо, не знаючи про українську еміграцію, приймали їх за чехів.

Чистка і переслідування на чужоюаціональних землях в ССРСР

В совітськiм павільоні на світовій виставі в Парижі лежить книжка, в якій відвідувачі можуть зазначувати свої враження й жадання. Один із відвідувачів зазначив недавно, що там бракує перегляду осіб, замордованих останнім часом московським урядом. Але статистика цього роду властиво існує, у всякім разі її можна скласти на основі самої совітської преси. Розстріли на Московщині являються, розуміється, внутрішньою справою москвинів, але світ повинні більше цікавити жертви московської «конституції».

Для Б і л о р у с і останні дані такі. По-за воєнним командантом БССР майже всі її міністри у в'язниці — голова міністрів Голодєд, міністр хліборобства Бенєк, міністр просвіти Дяков, міністр залізниць Владимирський, міністр річної плавби Голованов, президент банку Кальманович, і керманіч пресового бюро Мінкін.

На У к р а ї н і директор політбюро в Києві Орлов, шеф ІПУ Балицький і Постішев мали бути, згідно з повідомленнями німецької преси, розстріляні, але повідомлення ці тим часом не стверджено. В Криму ув'язнено міністра пенсій Цуїмбілова з цілою родиною за підтримання родичів. В Азовсько-Чорноморськiм краю мали розстріляти секретаря партії Малинова і наркома Шеболдаєва. По-за тим зліквідовано наступних місцевих достойників — Березина, Ларина, Одицова, Брощицького, Макаренка, Ліфшиця,

Аматуні, Касилова, Катенева, Овчинникова та інших.

Про Г р у з і ю повідомляє «Дойтше Нахрїхтенбюро» з Москви за «Зарею Востока» з 10 липня, що в Тіфлісі відбувся сенсаційний процес, наслідком якого засуджено на кару смерті 7 осіб — Мдівані, Тирошелідзе, Окудтаву, Курудова, Чіхладзе, Еліяву і Корчівадзе. Оскаржено їх у традиційних злочинах — державній зраді, шпїонажі, саботажі, шкідництві і т. д. Всі оскаржені визнали, як звичайно, себе винними. Присуд виконано протягом 24 годин. Найвизначнішим з них був відомий грузинський большевик Мдівані, що був свого часу совітським торговельним представником у Парижі і Тегерані. А 1936 р. ще був заступником голови міністрів грузинського совітського уряду. Обтяжив його в часі московського процесу Радек, зізнаючи, що той стояв на чолі терористичної організації, яка мала на меті відокремити Грузію від ССРСР.

В У з б е к і с т а н і зліквідовано голову ради міністрів Файсула Хобжалієва, міністра торгу Турсона, заступника голови Мемтовича, членів Саламова і Агламова, тако-ж як і голову совіту Бухари — Курбанова. Оскаржено їх у зносінах з «білогвардейцями».

В К а з а н і зліквідовано міністра залізниць Буїлова, що організував ніби нещасливі випадки. На Далекім Сході розстріляно останнім часом, разом з 61 по останнім процесі в Свободнім, всього 213 залізничників.

М. Д.

Козацька оборона проти Москви

Ростовський «Молот» подає резолюції 11 партійної конференції Азовсько-Чорноморського краю, що дають дуже характеристичний образ боротьби місцевого населення проти московської влади. В них говориться, між иншим: ... «Вороги народу займали високі і найвищі становища в совітських і партійних органах. Вони поповнювали свої кадри стягаючи своїх однодумців із сусідніх райо-

нів Закавказзя та Долішньої Волги. Вони слугували остороги вірних большевиків та викликали нарочито невдоволення працюючого населення. Вони купчили біля себе білогвардейців, міщанських націоналістів (про козацький націоналізм совітська преса досі мовчала), сектантські церковні угруповання, меншевиків і соціалістів-революціонерів. Ця фашистська тічка займалася шпіонажем на користь чужинецьких агентур, організувала диверсії та вбивства (у фабриках «Ростсельмаш», в шахтах Богураво і т. ін.) робітників, червоноармійців і колхозників, залізничні нещастя з людськими жертвами, готувала терористичні акти проти керівників партії і держави і т. ін...»

Ці обвинувачення московського уряду проти місцевих бюрократів, яких він сам наставив, розуміється, остільки-ж фантастичні, як і московські процеси, але ними московські можновладці зраджують хаос, який повстає наслідком боротьби місцевого населення проти московської влади. Далі в резолюціях запевняється: «Ворогам народу ніколи не пощастить дістати підтримку та симпатії між колхозним козацтвом, яке стануло назавжди під червоний прапор соціалізму»... Але як мало охоти мають козаци ставати під московський прапор «соціалізму» доводять деякі промовці на самій конференції. Один з них, якийсь Шацький, говорить: «Члени партії, від яких жадається ліквідації шкідництва, протестують, що їх тиснуть до роботи». Той-же самий промовець стверджує, що по основній зміні цілого партійного апарату в краю, число прихильників партії впало. Число їх впало «в Лабінському районі на 43, в Мечетинському — на 80, в Мясниківському — на 63, в Сальському — на 35, в Славянському — на 129 осіб» і т. д... «Останнім часом 373 члени партії втратили свої партійні білети...» З дальшого тексту виявляється, що ці білети просто продано.

Отже козаци, «відданістю» яких московський уряд так хвалить-

ся перед чужинцями на військових парадах, до партії дуже не рвуться. Остання хвиля терору спричинила в Азовсько-Чорноморському краю, очевидно, не меншу втечу з партії, ніж в інших чужонаціональних районах ССРСР.

М. Д.

Виборча «боротьба» в ССРСР

Статут виборів до Головної Ради ССРСР пропонується для прийняття IV сесії ЦИК'у ССРСР VII скликання. По доповіді Яковлева розвинулися «дебати», незобов'язані комічних елементів, як і ціла совітська «парламентарна» оперетка, особливо в промовах представників чужонаціональних земель. Найвищий рекорд локалізема поставив, як звичайно, «самоотвержений малорос» Любченко, який між иншим заявив: «Працівники совітської України цілком і в повній мірі ухвалюють виборчий статут, бо він забезпечує дійсне виявлення волі країни совітів...» В дійсності обов'язок подавати до відома влади протоколи зборів, що виставляють кандидатів, нищить останню можливість уникнути переслідувань за виставлення нелюбих владі кандидатур і перетворює остаточно цілі вибори в ганебну комедію.

Вицепрезидент Української Академії Наук Шліхтер уважав потрібним для певности виявити зайвий раз каяття, заявляючи: «Ми, українці, мусимо твердо зазначити, що ми не виявили належної чуйности. Ми не спромоглися, наприклад, виявити Якіря, цього ганебного зрадника. Наявність шкідництва стверджує тако-ж такий факт. В Роменському районі було добуто в останніх днях лише одну тону нафти, ми могли б добути значно більше, колиб шкідники не затримували бурових робіт».

Представник Азербейджану, голова совнаркому Рахманов, казав: «Треба мати на увазі, що муля й церковники будуть намагатися провадити свою боротьбу в часі приготування до виборів. Троцькисти й бухаріністи, мусаватисти та

національні ухильники будуть тако-ж намагатися провадити боротьбу проти совітської влади в передвборчій часі. В де-яких наших районах вони затримують свідомо працю совітських органів...»

Нарком легкого промислу БССР Балтін, казав, між иншим: «У нас, на Білорусі, як і в де-яких інших місцевостях ССР, викрито поодинокі групи японо-німецьких шпівнів, шкідників і диверсантів. У нас ще дуже мало розвинуту ліквідацію наслідків шкідництва. Особливо відчувається шкоду, заподіяну в таких галузях промислу, як енергетика, будівельні матеріали, торф, що відіграє особливу роль на Білорусі. Багато секцій совітів провадять свою роботу лише формально й бюрократично...»

Промовив і високий секретар Ради Національностей ЦИК'у ССР пан Хацкевич, заявляючи між иншим: «Доповідач в справі проєкту виборчого закону т. Яковлев слушно зазначив шерг істотних хиб у роботі совітів. Часто має місце бюрократизм, податковорчість, розвалення секцій, придавлення критики й самокритики. Президії і загальні збори сходяться саме тоді, коли нема кворуму, і вирішають найповажніші справи адміні-страційним шляхом...»

Песимістичним представленням справи большевицької промовці дуже помиляються, коли гадають, що зможуть спинити терором омертвіння совітського державного апарату. Ховати своїх мерців є справою самих москвінів. Справою поневолених націй є звільнитися від мертвячого московського впливу.

М. Д.

В Офісі Нансена

Фінансова Комісія Офісу Нансена на засіданні 12 липня уділила такі безповоротні допомоги українським організаціям: 349 шв. франків Союзіві Українок в Чехословаччині, 500 шв. франків українському дитячому притулку в Подєбрадах, 4000 франц.

франків Союзіві Українських Емігрантських Організацій у Франції на пластовий табор, 300 шв. франків Клубові Українських Емігрантів у Львові.

Перед тим, в місяці вквітні с. р., дано було Офісом 1000 шв. франків на дітей сиріт українських емігрантів у Варшаві.

Некрологи

† Сотн. Нестеровський Пилип, член Української Громади в Ліоні й навчитель української школи, упокоївся в ліонському шпиталі 9 серпня с. р. після тяжкої операції шлунку.

Покійний народився в Умані на Київщині 22 вересня 1894 року. Скінчив Уманську Господарську Школу, а у військовий час Одеську школу прапорщиків, та пізніше, після революції, Київську Інструкторську Школу Старшин, 1918 року.

В Українській Армії покійний був комендантом штабу 4-ої бригади Сірожупанників, а потім служив у Волинській дивізії. Під час української визвольної війни був ранений у правий бік.

Осиротив покійний дружину й четверо дітей, які залишились у Ліоні без засобів до існування.

Поховано його на ліонському кладовищі 12 серпня.

Вічна пам'ять борцєві за волю України, що до кінця своїх днів непохитно стояв у лавах тих, що не зраджують до смерті.

† Іваненко Софрон. 19-го травня, в Букарештському крематоріумі відбувся обряд погребу поручника Армії УНР Софрона Іваненка.

Покійний хорував на серце. Смерть його була наглою. Помер він по обіді в неділю, 16-го травня, а ще напередодні смерті, а саме в суботу 15-го травня, брав участь у засіданні Комітету Імени Симона Петлюри в Румунії, жваво дебатуючи ті питання, які обговорювались на цьому засіданні.

Народився С. Іваненко в містечку Комишна, Миргородського повіту на Полтавщині, 3-го грудня 1893-го року.

Покійний брав участь у великій світовій війні 1914-1918 років, а потім став у лави української національної армії.

До Румунії С. Іваненко прибув 15-го грудня 1920-го року, разом із відділами генерала Гулого-Гулєнка.

Відділ цей був інтернований і С. Іваненко, разом із своїми товаришами по зброї перебував якийсь час у таборі.

Після ліквідації таборів, працював на тартаках, потім шофером і нарешті в текстильній промисловості Букарешту.

Не зважаючи на будній день, коли всі емігранти зайняті працею в різних підприємствах, помешкання крематоріуму було заповнене друзями й близькими С. Іваненка, що прийшли віддати останню пошану своєму землякові, чи товаришеві по-зброї.

На погребі були присутніми у повному складі члени Громадсько-Допомогового Комітету Української Еміграції в Румунії, члени Генеральної Ради б. Вояків Армії УНР, члени Комітету Імени Симона Петлюри в Румунії, члени Українського Союзу Жінок-Емігранток у Румунії, Управа і члени Громади Українців-Емігрантів у Букарешті, б. сенатор адвокат д-р Денис Маєр-Михальський та багато інших.

Прощальне слово над домовиною небіжчика виголосив голова Громади у Букарешті п. П. Семенко.

Під час прощальної промови багато з присутніх плакало.

Одне з бажань покійного С. Іваненка — бути спаленим у крематоріумі — уже виконано його найближчими друзями. Друге бажання — перевезти прах на Україну і поховати друзями у рідній землі виконає уряд незалежної Української Держави, у відродження якої покійний гаряче вірив, але якої, на жаль, він уже не побачить.

Вічна пам'ять тобі і вічний спокій твоєї душі, дорогий Побратиме і відданий сине України!

Дмитро Геродот.

† Іван Андрущенко.
26-го квітня помер, а 28-го похований у Журжі, в Румунії, козак 2-ої Кулеметної бригади Армії УНР Іван Андрущенко.

Народився покійний 20-го червня 1900 року в Могилеві на Поділлі. Помер І. Андрущенко від сухот, до яких доправили його постійні еміграційні злидні й безробіття.

Бібліографія

Пеленський, Е. Ю. (ред.) «Антологія сучасної української поезії». 1. Поети 1920-их років. Накладом «Рідної Школи й «Ізмарагду». Львів, 1936. 128 стор.

Збірку творів українських поетів 1920-их років попереджає вступна стаття редактора, де він подає характеристику, з одного боку, поетичних напрямків, що знайшли свій вияв у творах українських поетів 1920-их років, з другого боку, — головніших представників кожного з тих напрямків (символізму, футуризму, неокласицизму та неоромантизму).

Редактор зумів у вступній статті коротко й виразно визначити характерні риси кожного з вказаних тут поетичних напрямків. Він же справедливо зауважив, що подана ним класифікація українських поетів що-до приналежності їх до певного поетичного напрямку досить умовна, бо нерідко один той самий поет одною стороною своєї творчості наближується до одного напрямку, а другою — до іншого напрямку. Отож не завжди можна погодитися з тим місцем в класифікації українських поетів за їх поетичним напрямком, яке встановив редактор в самій «Антології». Так, у вступній статті редактор згадує про групу неореалістів, що у своїх творах радше зближуються до реального способу уявлень, ніж до суб'єктивного, але в «Антології» не вводить розділу «неореалісти», внаслідок чого такі неореалістичні поезії, перейняті справді беззастереж-

ним захопленням українським селом і природою, як «Кипіла гречка медом і бджолою» Тодося Осьмачки або «Полісся» Дмитра Фальківського, мають характеризувати ніби символістичний напрямок в українській поезії, бо редактор обох цих поетів увів лише до розділу «Символісти».

Однак цим зауваженням не хоча применшити цінність «Антології», яка заслуговує зайняти поважне місце в лектурі нашої середнєшкільної молоді. Думаю, що в скорому часі може повстати питання про нове видання «Антології», а тому дозволю собі на цей випадок висловити такі побажання: 1) вмістити портрети тих поетів, твори яких подано в «Антології» (більшість портретів можна взяти з книжки А. Лейтеса і М. Яшека «Десять років української літератури», т. I); 2) поповнити «Антологію» тими поезіями, про які є лише згадка у вступній статті редактора; 3) виправити помилки в датах смерті Юрія Дарягана (треба 1926 р. замість 1936 р.) та народження Миколи Зерова (треба 1890 р. замість 1896 р.).

Ст. Срополко

— В. Садовський. Національна політика совітів на Україні. Праці Українського Наукового Інституту у Варшаві. Том XXXIX. Варшава, 1937. Стор. 173.

Звичайно кожний українець здає собі звіт в загальних ризиках з того, якою є совітська політика на Україні, особливо після того, що совіти вже зробили. Але це загальне розуміння дуже часто є поверховим, тоді як кожен член української нації мусів би глибоко розуміти все те, що большевики на Україні роблять, які тенденції вони мають і що нам несуть їхні заходи.

Прогадини, які у нас існують у розумінні всього цього, цілком заповнює книга проф. В. Садовського, що є, можна сміливо сказати, єдиним вичерпуючим підручником для студій у зазначеній галузі.

План книги такий. Зв'язок ідеології комунізму з попередніми російськими ідеологічними концепціями. Погляди російських комуністів на національну справу до 1917 року. Позиції в національній справі Леніна перед 1917 роком та його становище щодо України. Революція 1917 року і національна політика комуністів. VIII з'їзд і VIII конференція комуністичної партії. X з'їзд комуністичної партії. Формулювання принципів національної політики партії на XII з'їзді і наради ЦК в червні 1923 р. Переведення постанов XII з'їзду на Україні. Зміна національної політики в період генеральної лінії. Взаємовідносини між комуністичною партією і совітською владою. Політика совітської влади в її зносинах з Центральною Радою. Мирові переговори 1918 року. Совітська влада і Директорія. Відносини між російською владою і совітською Україною в рр. 1919-1922. Утворення союзу совітських республік і вироблення його конституції. Розвиток централістичних тенденцій у совітському законодавстві після ухвали конституції 1923 року. Історія повстання нової совітської конституції. Причини, що привели до совітської конституційної реформи. Проект нової совітської конституції, як дальший етап на шляху уніфікації ССРСР. Всенародне обговорення проекту і прийняття його надзвичайним VIII з'їздом совітів. Вироблення і прийняття конституції УССР. Перспективи стабілізації відносин, зафіксованих новою конституцією, в світлі взаємовідносин серед російської ССРСР і роля в ньому неросійських національностей. Нова конституція. Україна.

Найцікавішими місцями книги являються ті, де замальовується процес вироблення теорії большевицької політики у питанні національностей та проблема совітської української «державности».

Книгу написано живо й легко і читається її з неослабним інтересом од початку до кінця, хоч кінець міг би бути й ширше розвиненим, де б автор з авторитетніс-

тю міг би вказати, які « в умовах української совітської дійсності нарастають і формуються сили», що «усвідомлюють ті суперечності, що існують між Україною і Росією». Правда, це може виходило б по-за межі наукового досліджу, але для активу нашої нації це був би дорогоцінний вказ, бо дійсно, кінчаючи читати книгу, шкода розстатися з так логічними та повними думки її рядками і стати перед завісою майбутнього.

Можна найгарячіше рекомен-

дувати цю книгу до перечитання, а проф. В. Садовському і Українському Науковому Інституту в Варшаві належить шира подяка. Можна тако-ж побажати, щоб книгу цю було перекладено хоч на одну європейську мову для ознайомлення з нашою справою світу, в якому ще й досі часто існують каламутні думки про «розв'язання» більше-виками національного питання в СССР.

І. З а т а ш а н с ь к и й

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

й читальня при ній (41, rue de la Tour d'Auvergne, P a r i s 9)
відкрита в середу й четвер — 6-9 г., суботу — 4-8 і в неділю — 2-6

При Бібліотеці Музейі С. Петлюри

В читальні 90 органів преси — журналів, газет, бюлетенів з різних країн, де живуть українці.

Книжки видаються додому. За читання 5 фр. у місяць (за одну книгу) і 25 фр. безпеки.

Коштом читача висилаються книги тако-ж і на провінцію.

На пошану Гетьмана Ів. МАЗЕПИ

Цього року минає 250 літ, як Іван Мазепа обняв гетьманську булаву (25 липня ст. ст. 1687 року). З цієї нагоди Українська Бібліотека імени Симона Петлюри в Парижі (41, rue de La Tour d'Auvergne) влаштувала

ВИСТАВУ ПРИСВЯЧЕНУ ПАМ'ЯТІ І. МАЗЕПИ

Значна частина вистави торкається союзу Мазепа з Карлом XII. На виставі зібрано колекцію світлин портретів гетьмана, література про нього українською і чужими мовами, гравюри й картини різних малярів, музичні твори й т. и.

Вистава триватиме до жовтня місяця с. р. Для відвідин вистави Бібліотека відкрита щодня, крім понеділка, від 2-ої до 8 год. веч. Організації вистави допомогли українські наукові інституції та окремі особи. Підчас вистави буде кілька відчитів.

Упорядчик вистави — артист-маляр Л. Перфецький.

3 ДВАДЦЯТИ-ЛІТНЬОЇ ПЕРСПЕКТИВИ

1938 року святкуємо 20-літній ювілей проголошення самостійності України. Немає що й згадувати про те, що підсумки дотеперішнього значіння декларації 22 січня 1918 р. доводиться шукати майже виключно на моральному полі. — фактично наша держава вдержатися не змогла. Це ще зовсім не дає підстав впадати в песімізм і говорити про нездібність українців до державного будівництва взагалі. Більшість новоповсталих по війні в Європі країв нараховує більше, як одну війну за незалежність: австрійські землі перебули 1848 рік, балканські — довгий ретязь повстань проти Туреччини. Тільки прибалтійські держави вирвалися легко з-під чужого ярма через виймовко сприятливі обставини — пасамперед допомоги німецької армії, потім піддержки англійської флоти. Україна була єдиною із націй Європи, що боролась за свою незалежність, не маючи свіжого досвіду попередніх зривів, ні найменшої піддержки з-зовні. Коли тепер дивитися на події бурхливих років з 20-літньої перспективи, то не можна не признати, що принаймні досвіду набрались з них українці досить.

Фіхте у «Промовах до німецької нації» сказав: нарід, що попав під чужу кормигу, має два шляхи до відзискання самостійності — чужу допомогу з-зовні, або власне відродження внаутрі себе. В цьому останньому випадку мусить нарід із самого себе добути нові ідеї, які б привели його до етичного оновлення і тим дали б йому сили для визвольного змагання. Питання, який із цих двох шляхів наважилася пройти українська нація за 20 літ після проголошення незалежності, можна вважати за вирішене, — надій на чужину у нас немає. Українці вибрали другий ший, значно трудніший, бо вимагає від народу значно більше зусиль і напруження... але без них ніде і ніколи не можна було досягти ні самостійного існування, ні тої політичної могутності, котрої необхідно потрібує держава таких розмірів, як Україна. Не можна досі сказати, що українці далеко пішли вперед шляхом переродження, але непотрібно й зменшувати наших здобутків у цьому напрямі. Передусім можна сконстатувати, що будь які ідеї космополітичної природи, які так згубно ділали на нас у 1918 році, тепер втратили всяку привабливість. Зріст національних почувань, розуміння, що добро нації є для нас вищим законом закоринилися тепер уже в нас досить глибоко. Це неперечний крок вперед на шляху етичного переродження нації. Але багато ще лишилося перед нами; і в першу чергу це проблема злучення національних ідей із соціально-поступовими, іншими словами справа заінтересовання в національній акції якнайширших кол. Досі зроблено це у нас лише в дуже неvistачаючій мірі, а не мусимо забувати, що лише цей момент допоміг до перемоги над комунізмом, як в Італії, так і в Німеччині.

Вивчення наших причин невдачі в попередній революції мусить бути першим завданням сучасности. Для цього служать всі періодичні й неперіодичні видання, що тепер у такій величезній кількості появляються на книжковім ринку. Для цього мусять у нас повстати і збірки пам'яток з визвольних змагань, яких моральне значіння не менше, ніж, на-

приклад, воєнних могил, але які, крім того, грають ще й велику наукову роль. В цілій низці завдань, що з них складається духове переродження народу, розбудову пам'яток нашої останньої визвольної війни мусить взяти на себе громадянство. Зокрема

Музей Визвольної Боротьби України в Празі

який зберігає величезну кількість пам'яток, звезених по-за територію України, заслуговує на підтримку всього нашого загалу. Треба уможливити Музеєві будівлю власного дому. Той досвід і традиція, які дали нам події 1917-1920 рр., мусять бути належно оцінені і вшановані тепер. Трудно придумати кращий зовнішній маніфест вірності ідеалам 22 січня 1918 року, як здвигнення нашого першого Музею Визвольної Боротьби якраз у 20-ліття проголошення незалежності України.

Пожертви на Український Дім у Празі для Музею Визвольної Боротьби України надсилати на адресу п. Директора Музею проф. Д. Антоновича: Prof. D. Antonovyc. Praha - Nusle 245. Czechoslovakia.

Народня Бібліотека «УКРАЇНСЬКА КНИЖКА У ФРАНЦІЇ»

має на складі такі книжки:

	франків
Самчук Улас. Кулак. Роман в 2-х частинах	16.50
Будзиновський. Як чоловік зійшов на пана. Гуморист. повість	14.—
Котляревський. Енеїда. Нове видання в 2-х томах	11.—
Масюгин В. Два з одного. Повість в 2-х томах	26.—
Мосендз. Засів. Повість	6.25
Горліс-Горський. Холодний Яр. Спогади з повст. боротьби. Том 2-й	16.—
Пеленський. Українська пісня в світі. Ілюстровані спогади учасника подорожі капелі Кошиця по європейській Європі. Спогади учасника подорожі капелі Кошиця по Європі.	15.—
Черкасенко Сп. Пригоди молодого лицаря. Роман з козацьких часів в 2-х томах з ілюстраціями	26.—
Читач. Сучасні українські поети. Критичний огляд	6.50
Гомзин Борис. Кров кличе (Кара). Драма на 3 дії (5 жін., 9 чол.)	4.—
Сьома К. Дамян Чуприна. Драм. малюнок з козацької бувальщини на 4 дії (3 жінки, 9 чоловіків)	6.—
Черкасенко С. Северин Наливайко. Історична драма на 5 дій (5 жінок, 12 чоловіків)	7.50
Чирський. Отаман Пісня. Драма з повстанчої боротьби на Україні. На 3 дії (3 жінки, 12 чоловіків)	6.—
Богдан Хмельницький, історія його воєн і політики	1.—
Симон Петлюра, його життя і діяльність	1.—
Микола Міхновський. В дореволюційний час	1.—
За Українське море. Історично-політичний нарис	1.—
Крім зазначених вище книжок, постійно маємо на складі і всі книжні новинки. Великий вибір партитур, театральних п'єс, гравюр, портретів.	
Адреса: Bibliothèque Ukrainienne, pour A. Sopilnyk. Poste restante. Montargis (Loiret).	

Повне видання творів Тараса ШЕВЧЕНКА

Зв'язуючи свій намір з 75-літньою річницею смерті письменника, Український Науковий Інститут приступив до першого повного видання його творів та першої серії дослідів над його життям і літературною діяльністю. Видання обіймає 16 томів такого змісту:

- Т. I Передмова од видавництва. Літературна біографія Т. Г. Шевченка. Автор біографії П. Зайцев.
- Т. II Поезії до року 1843.
- Т. III » 1843—1847 р. р.
- Т. IV » 1847—1857 »
- Т. V » 1857—1861 »
- Т. VI Назар Стодоля. Дрібніші твори.
Томи II—VI редагує П. Зайцев.
- Т. VII Повісті: Художник. — Наймишка. — Варнак.
- Т. VIII Повісті: Княгиня. — Музика. — Несчасний. — Капітанша.
- Т. IX Повісті: Близията. — Прогулька.
- Т. X Журнал.
- Т. XI Листи. Редагує Л. Білецький.
- Т. XII Т. Шевченко, як майстр (з численними репродукціями малюнків). Автор розвідки Д. Антонович.
- Т. XIII Т. Шевченко в його польських взаєминах. П. Зайцев.
- Т. XIV Т. Шевченко в чужих мовах. Переклади Шевченка на мову польську. Редагує Б. Лепкий.
- Т. XV Т. Шевченко в чужих мовах. Переклади Шевченка на інші мови. Редагує Р. Смаль-Стоцький.
- Т. XVI Бібліографія творів Т. Шевченка та праць про нього. В. Дорошенко.

Крім того, друкуються, як окремі — XXV-й — том Праць Українського Наукового Інституту, збірка монографічних розправ академіка С. Смаль-Стоцького, присвячених дослідженню творчості Шевченка (Т. Шевченко. Інтерпретації).

Творчість поета знайде всебічне освітлення в спеціально написаних для видання розвідках, а тако-ж коментаріях та примітках до тексту різних авторів.

До співпраці запрошені, крім означених угорі, такі особи: І. Балеї, † В. Віднов, О. Бочковський, І. Брик, Є. Вировий, Є. Гловінський, Д. Дорошенко, І. Дубицький, Ф. Колесса, А. Крижанівський, М. Кордуба, С. Людкевич, Є. Маланюк, М. Рудницький, В. Сапінський, В. Садовський, В. Сімович, М. Славінський, С. Смаль-Стоцький, Д. Чижевський, Л. Чикаленко.

Передплата надсилається згори на ціле видання або на кожний том. Передплата на окремі, вибрані з цілого видання, томи не приймається. Замовлення без внесення передплатної суми уважатимуться за неважні.

Український Науковий Інститут звертається до всіх земляків та приятелів українського народу з гарячим закликом своєю участю в передплаті на перше повне видання творів генія українського слова допомогти успішному виконанню завдання, що має задовольнити одну з істотніших потреб української нації.

Адреса Інституту: *Ukrainiski Instytut Naukowy, Służewska 7, m. 4. Warszawa, Pologne.*

Директор Інституту **О. Лотоцький**

Секретарь **Р. Смаль-Стоцький**

Висока Школа Позаочаих Студій
Український Технично - Господарський Інститут
в Подєбрадах у Чехословаччині

приймає й далі без обмеження речінця вписи на такі студії:

1) Високошкільний Економічно - Кооперативний відділ—8 семестрів, підвідділи: кооперативний та торговельно-промисловий.

2) Висока Школа Політичних Наук — 6 семестрів.

3) Курси Українознавства — 3 семестри.

4) Фахові й практичні короткоречінцеві курси: бухгалтерії, чужих мов (англійської, німецької та французької), пасічництва, садівництва, консервації й технічного перероблення садовини та городини, обробки шкіри, миловарства, радіотехники, фотографії.

Звертатися на адресу: Ukrajinský Technicko-Hospodářský Institut.
P o d ě b r a d y . T ě ě c h o s l o v a c k ě .

Уже вийшов 6-ий збірник

« ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ »

орган Українського Воєнно-Історичного Товариства під редакцією полковника Михайла Садовського.

Містить праці таких авторів:

Генерала В. Сальського, генерала А. Пузицького, прокурора Юр. Киркиченка, генерала Ол. Удовиченка, інженера Ів. Гнойового, полковника В. Савченка, хорунжого Є. Юрєвича-Кнігинецького, доктора генерала М. Галина, Хв. Сумневича, інженера підполковника А. Маруценка-Богданівського, сотника П. Проценка, поручника Ф. Корольчука, редактора П. Зленка.

59 ілюстрацій на окремих крейдяних картках, 6 схем боїв, 254 ст. вел. вісімки.

Ціна з пересилкою: в Польщі — 7.00 зол., при набуті впрост од Видавництва — 6.00 зол., закордоном — 7.50 зол.

Збірники 1, 2, 3, 4, і 5 — по 6.00 зол.

Збірники «За Державність» — це славна історія наша, писана кров'ю Війська Українського.

Адреса Управи Товариства й Редакції:

Warszawa 22, ul. Opaczewska 54, m. 15, plk. M. Sadowśkyj.

Т Е О Д О Р   С А В У Л А

має на складі всі українські книжки, ноти, мапи, співаники, калєндарі, журнали, картини, портрети, листівки, українські товариські відзнаки

На бажання висилається великий ілюстрований каталог.

Ukrainische Buchhandlung Theodor Sawula. Wien 1, Riemergasse No 2.

Т р и з у б

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований р. 1925 Симоном Петлюрою, виходить в 1937 році по-старому і за участі тих самих співробітників.

Запрошено тако-ж до співучасті нові видатні літературні сили.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1937 РІК

У Франції на рік — 80 фр., на півроку — 40 фр., на три місяці — 20 фр.
на один місяць — 10 фр.

	1 рік	½ року	3 місяці	1 міс.	Окр. чи с
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА	100 к. ч.	50 к. ч.	25 к. ч.	13 к. ч.	3,5 к. ч.
ПОЛЬЩА	22 зол.	11 зол.	5,5 зол.	3 зол.	0,75 зол.
РУМУНІЯ	550 лейв	300 лейв	150 лейв	50 лейв	25 лейв
НІМЕЧЧИНА	13 мар.	6,5 мар.	3,5 мар.	2,5 мар.	0,75 мар.
СПОЛ. ШТАТИ Ш. А.	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
КАНАДА	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
БЕЛЬГІЯ	25 бельг.	13 бельг.	7 бельг.	2,25 бельг.	0,75 б.
БОЛГАРІЯ	250 лев	150 лев	60 лев	25 лев	6,50 лев
ЮГОСЛАВІЯ	140 дин.	70 дин.	35 дин.	12 дин.	3 дин.

У Парижі набувати в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris 6

В СПРАВАХ УКРАЇНСЬКОЇ МІСЦІ У ФРАНЦІЇ І ВІДДІЛУ ОПІКУВАННЯ ЕМІГРАЦІЄЮ ПРИ НІЙ

п. І. Косенко приймає в помешканні Місії (24, rue de la Glacière, Paris 13)
щодня од год. 10 до 12, крім неділей і понеділків.

На увагу землякам, що приїждять до Парижу на виставу

І Н Ф О Р М А Ц І Й Н Е Б Ю Р О

відкрито в помешканні Управи Т-ва б. Воєнків Армії УНР та Генеральної Ради Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції, в якому можна дістати всі інформації що-до Міжнародної Вистави та знайти, в разі потреби, і провідника

щоденно од год. 10 до 12 та од 4 до 6.

Адреса: 248, rue St. Jacques, Paris 5. Телефон: Odéon 15-08.

Редакція і адміністрація : 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагус-Комітет.

Адміністратор : Іл. Косенко.

Le Gérant : M-me Perdrizet.

Imprimerie L. BERESNIAK, 12, Rue Lagrange, Paris (5).